

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA A VEDY UKRAJINY
ŠTÁTNA VYSOKÁ ŠKOLA
UŽHORODSKÁ NÁRODNÁ UNIVERZITA

Filologická fakulta
Katedra slovenskej filológie

LESIA BUDNIKOVOVÁ

**SÚČASNÝ SLOVENSKÝ SPISOVNÝ
JAZYK. MORFEMATIKA,
SLOVOTVORBA**

ŠTUDIJNO-METODICKÁ PRÍRUČKA
PRE ŠTUDENTOV SLOVENSKÉHO ODDELENIA

UŽHOROD 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Філологічний факультет
Кафедра словацької філології

ЛЕСЯ ТОМАШІВНА БУДНІКОВА

***СУЧАСНА СЛОВАЦЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА.
МОРФЕМІКА, СЛОВОТВІР:***

навчально-методичний посібник для студентів ОПП бакалавр галузі знань 03
«Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036.
«Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша - словацька

Ужгород – 2022

УДК 811.162.4'373(076)
ББК Ш 141.52-3я73
Б-90

Буднікова Л. Т. Сучасна словацька літературна мова. Морфеміка, словотвір: навчально-методичний посібник для студентів ОПП бакалавр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035 «Філологія» спеціалізації 035.036. «Слов'янські мови та літератури (переклад включно) перша – словацька. Ужгород. 84 с.

Рецензенти: к. ф. н., доц. Н. М. Петріца
к. ф. н., доц. Ю. В. Юсип-Якимович

Обговорено і затверджено засіданням кафедри
словацької філології Ужгородського національного університету
21 лютого 2022 р., протокол № 7

Рекомендовано до друку вченою радою
філологічного факультету
Ужгородського національного університету
21 лютого 2022 р., протокол № 8

OBSAH

Úvod	5
1. Morfematika ako jazykovedná disciplína.....	6
2. Klasifikácia a charakteristika morfém slovenčiny.....	9
3. Slovtvorba ako jazykovedná disciplína.....	13
4. Derivatéma – základná jednotka slovtvorby.....	16
5. Slovtvorné spôsoby a postupy.....	19
6. Slovtvorné útvary a slovtvorný systém.....	23
7. Tvorenie podstatných mien.....	29
8. Tvorenie prídavných mien.....	34
9. Tvorenie slovies a prísloviek.....	38
10. Tvorenie zámen a čísloviek.....	42
11. Tvorenie predložiek, spojok, častíc a citosloviec.....	45
12. Tvorenie zložených slov (kompozít).....	48
Postup pri morfematickom rozbere	54
Postup pri slovtvornom rozbere odvodených slov	55
Postup pri slovtvornom rozbere zložených slov	56
Kontrolné otázky	57
Testy	58
Zoznam bibliografických odkazov	66

ÚVOD

Študijno-metodická príručka je určená pre študentov slovenského oddelenia Filologickej fakulty Užhorodskej národnej univerzity na praktické cvičenia z morfológie a slovtvorby súčasnej spisovnej slovenčiny. Z hľadiska rozsahu a obsahu učiva, ako aj používanej terminológie, vychádza a opiera sa o platnú vysokoškolskú učebnicu slovtvorby slovenského spisovného jazyka (Furdík, J.: Slovenská slovtvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Náuka 2004, 201 s.). V tejto príručke sa ďalej venujeme podstate morfológie a slovtvorby.

V publikácii sú metodické odporúčania k praktickým cvičeniam z predmetu Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Každá téma obsahuje gramatické cvičenia na samostatnú prácu študentov a cvičenia vykonávané na hodinách. Na začiatku každej témy je povinná a odporúčaná literatúra vo výbere vymedzenom študijnými potrebami. V metodickej príručke uvádzame aj postup pri morfológickom a slovtvornom rozbere spracovaný na základe učebnice J. Furdíka Slovenská slovtvorba (teória, opis, cvičenia). Súčasťou práce sú testy na precvičovanie morfológie a slovtvorby slovenského jazyka .

Cieľom metodickej príručky je upevniť a prehĺbiť poznatky študentov získané na prednáškach z morfológie a slovtvorby spisovnej slovenčiny, podnietiť ich samostatné myslenie, pripraviť na skúšku z lexikológie súčasnej spisovnej slovenčiny.

Praktické cvičenie č. 1

MORFEMATIKA AKO JAZYKOVEDNÁ DISCIPLÍNA

1. Morfematika ako jazykovedná disciplína.
2. Vymedzenie a skúmanie morfémy v slovenskej jazykovede.
3. Morfematická štruktúra slova.

Povinná literatúra:

1. Bosák, J. – Buzássyová, K.: Východiská morfémovej analýzy (Morfematika. Slovtvorba). In: Jazykovedné štúdie XIX. Bratislava, Veda SAV 1985.
2. Horecký, J.: Morfematická štruktúra slovenčiny. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1964, 194 s.
3. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovtvorba slovenčiny. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, 2018. 244 s.
4. Sokolová, M.: Morfematika vo vyučovaní slovenského jazyka na vysokých školách. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 177-234.
5. Sokolová, M. – Moško, G. – Šimon, F. – Benko, V.: Morfematický slovník slovenčiny. Prešov, Náuka 1999, 531 s.
6. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfémy slovenčiny. Prešov 2005, 584 s.
7. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfémy slovenčiny. 3., upravené a doplnené vydanie. Prešov 2012, 690 s.

Odporúčaná literatúra:

1. Jacko, J.: Morfematické a slabičné delenie slov. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 39, 1992/93, s. 344-347.
2. Czéreová, B.: Vokalické alternácie v radixoch. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 145-164.
3. Sokolová, M. – Genčí, J.: Morfematicko-derivačné štruktúry lexém. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 102-110.
4. Sokolová, M. – Ivanová, M. – Dziaková, K.: Zásady spracovania slovníka koreňových morfémy v slovenčine. Jazykovedný časopis, 2003, 54, č. 1-2, s. 67-82.
5. Sokolová, M. – Šimon, F. – Moško, G.: Zásady morfematickej analýzy v morfematickom slovníku slovenčiny. Jazykovedný časopis, 47, 1996, č. 1, s. 41-50.
6. Sokolová, M.: Morfematický výskum slovenčiny medzi XIII. a XIV. slavistickým zjazdom. Jazykovedný časopis, 59, 2008, č. 1-2, s. 25-36.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Vytvorte čo najviac slov s koreňovými morfémi:

HVIEZD, KRÁĽ, PLAK, REZ.

2. Vyhľadajte koreňové morfémy v slovách:

- striekať, nastriekať, strekový, striekaný, vystreknúť, postrekovať, vodostrek;
- strihať, strižný, strihač, prestrih, výstrih, odstrihovať, výstrižok, ústrižok;
- tajomný, tajiť, tajomnosť, tajný, utajený, tajníčka, supertajný, potajmo;
- plávať, vyplávať, rozplavba, moreplavec, prieplav, plaváreň, záplava.

3. Určte morfematickú štruktúru slov:

Mrak, zomrieť, námaha, smrteľník, bezočivý, plešivý, zaplieniť, zaplieňovať, plavovlasý, odplávať, podrážka, rebríkový, sochárka, sociolingvistka, nastrašiť, stopovať, zastráňovací.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Vyhľadajte v slovách koreňové morfémy. Zistite ich význam a funkciu.

- dupať, dupot, dupkať, podupať, dupčiť;
- kriváň, pokrivený, krívačka, krivák, krividlo, pokrivenosť;
- podnietiť, podnecovať, podnet, podnecovateľka, podnetný;
- noha, nôžka, nožička, nohatý, nohejbal, dlhonohý;
- nora, ponoriť sa, ponorka, vynárať sa, ponorný;
- nízky, nižší, nízkosť, nížina, nizunký, ponížovať sa;
- vychádzať, východisko, chôdza, dochádzka, prechod;
- kniha, knižka, zaknihovať, knižnica, knihovníctvo, kníhtlač;
- ch) kolo, koleso, koláč, koliesko, kolovrat, kolárstvo, kolovať;
- i) nemoc, nemocnica, nemocničný, nemocenský, nemocnička;
- j) mrkať, mrknúť, mračiť, súmrak, mrákota, mračno, bezmračný;
- k) plakať, plačka, vyplakať sa, uplakaný, uplakanosť, plačlivý;
- l) chváliť, pochvala, pochválený, schváliť, schvaľovací, chválenkár;
- m) hák, háčik, háčkovat', hákový, háčkovanie, hákovať, háčikový;
- n) chladno, ochladzovať, ochladiť, chladiarenský, prechládzať, chladnúť.

2. Vytvorte čo najviac slov s koreňovými morfémi.

RUK, RUŠ, SEB, SEK, LET, MOC, ROB, NOC, PICH, KRAD, CHYB, CHLAD, CHEM, HLAV, GUM.

3. Určte v slovách derivačné morfémy.

Mostík, predmostie, premosť, bezmocný, ekonomickosť, ovčiak, ovčiareň, zotročovateľka, práčka, úroda, zárodok, strojár, tajomník, taktik, tapetár,

taktový, záťah, prispieť, inšpiračný, spolunájomníčka, spoluobčianka, prehrešok, maškrtnosť, višňa, višňovica, lístok, lístoček, lístočkový, svetobežec, lipka, kolobežka, nefajčiar, docent.

4. Ktoré morfémy v uvedených slovách sú modifikačné?

Mladší, nástroj, chodievať, zmocniť, zmocňovať, najnovší, urobiť, umožňovať, umožniť, nespáť, zapamätávať, robievať, upaľovať, drahší, pančuškový, odpiľovať, najvyšší, zabodávať, prechladieť, prechladzovať, kontaktovať, najväčší, spadnúť, uvidieť, novší, nepracovať.

5. Vyhľadajte v slovách tematické morfémy.

Robiť, pracovať, chodiť, slovník, písať, vidieť, visím, robievať, študovať, ryba, pekný, mňa, česať, vychádzať, pijem, čítať, gumovať, polygraf, gazdiná, mračiť, napomáhať, námaha, zmohutnieť, letieť, visím, učiteľ.

6. Akú morfematickú štruktúru majú uvedené slová?

Podozrievať, podlosť, nasekať, podpredseda, prieskumník, skromnosť, zoskočiť, pracujú, sluha, robili, prisľúbiť, slovníkový, ktorýkoľvek, kukurica, päťdesiat, päťdesiatka, plagátový, jazykovedec, chorieť, ochladiť, chobotnica.

7. Zistíte, ktoré slovné druhy v slovenčine sa tvoria pomocou takýchto morfémy. Utvorte príklady.

- a) -sk, -ov, -in, -ck, -at;
- b) -osť, -ist, -k, -ár;
- c) noh-, pre-, -ý, -ť;
- d) -áč, -ov, -á, -in.

8. Označte v uvedených slovách gramatické morfémy.

Matkami, bezbrannosťou, orlím pohľadom, dubov, stoličke, paradajky, v kaviarni, zelenými jablkami, o ružových kvetoch, cudziemu, nosievajú, slabších, hudobníkoch, o veľkom množstve, dobrými slovami, na zelených lúkach.

9. Rozšírte výraz o novú derivačnú morfému.

Zubár, kočiar, chlapec, tajomník, stôl, dom, vietor, černocho, učiteľka, novinár, slama, Bratislavčan, robiť, letieť, Prešov, Ukrajina, alpinista, basketbalista, chirurg, tlmočník, ruka, dub, čokoláda, srdce, význam.

10. Urobte morfematickú analýzu slov.

Prikročiť, slabší, cudziemu, odcestovali, včelársky, nosievať, zabehnúť, vydrancovať, drahý, bystrejší, novučký, najväčší, nefajčiar, nerobí, kupujem.

Praktické cvičenie č. 2

KLASIFIKÁCIA A CHARAKTERISTIKA MORFÉM SLOVENČINY

1. Morféma a jej hlavné príznaky.
2. Klasifikácia morfém spisovnej slovenčiny.
3. Charakteristika morfém slovenčiny:
 - a) koreňové;
 - b) derivačné;
 - c) modifikačné;
 - d) gramatické morfémy.
4. Morfonologické zmeny.
5. Variantnosť morfém.
6. Morfematický rozbor.

Povinná literatúra:

1. Bosák, J. – Buzássyová, K.: Východiská morfémovej analýzy (Morfematika. Slovtvorba). In: Jazykovedné štúdie XIX. Bratislava, Veda SAV 1985.
2. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovtvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018. 244 s.
3. Sokolová, M.: Morfematika vo vyučovaní slovenského jazyka na vysokých školách. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 177-234.
4. Sokolová, M. – Moško, G. – Šimon, F. – Benko, V.: Morfematický slovník slovenčiny. Prešov, Náuka 1999, 531 s.
5. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. Prešov 2005, 584 s.
6. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. 3., upravené a doplnené vydanie. Prešov 2012, 690 s.

Odporúčaná literatúra:

1. Buzássyová, K.: K triedeniu koreňových morfém transformačnou metódou. Jazykovedný časopis, 20, 1969, s. 33-49.
2. Czéreová, B.: Vokalické alternácie v radixoch. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 145-164.
3. Horecký, J.: O morfémach *novo-* a *znovu-*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 3, s. 148-151.
4. Horecký, J. Obsah, forma a funkcia morfémy. Jazykovedný časopis, 1995, roč. 46, č. 1, s. 17-22.
5. Jacko, J.: Morfematické a slabičné delenie slov. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 39, 1992/1993, č. 7-8, s. 344-347.

6. Porubcová, J.: Práca s morfeomatickou stavbou slova v strednej škole. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 44, 1997/1998, č. 7-8, s. 215-223.
7. Sokolová, M. – Genčí, J.: Morfeomaticko-derivačné štruktúry lexém. In: Morfeomatický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 102-110.
8. Sokolová, M. – Šimon, F.: Segmentácia prevzatých slov v slovenčine. Jazykovedný časopis, 45, 1994, č. 2, 128-149.
9. Sokolová, M.: Didaktický pohľad na morfeomatickú analýzu v slovenčine. Slovenská reč, 56, 1991, s. 305-314.
10. Sokolová, M. – Šimon, F. – Moško, G.: Predpony v morfeomatickom slovníku spisovnej slovenčiny. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 100-114.
11. Sokolová, M.: Riešenie statusu derivačnej a modifikačnej morfémy v morfeomatickom slovníku slovenčiny. In: Словообразование в его отношениях к другим сферам языка (Игорю Степановичу Улуханову к 65-летию со дня рождения). Innsbruck 2000, s. 127-138.
12. Šimon, F.: Alternácie a varianty koreňových morfém prevzatých slov. In: Morfeomatický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 165-174.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Určte v slovách sufixoidy a prefixoidy.

Morfológia, zvykoslovie, okrúhlostý, prírodopis, samovoľný, filozofia, skleroidný, sínusoida, barometer, koloid, schizoidný, kartotéka, automobilový, drobnolistý, tvaroslovie, psychiatria, euroregión, vlastiveda, dejepis, kvalifikovať, temnolistý, kodifikovať.

2. Určte v slovách derivačné morfémy.

Baronesa, prštek, slobodienka, strigôň, chlapina, podkolenky, vyrobiť, gazdiná, agrárny, Nováková, baníctvo, choroba, priateľka, expriateľka, milosť, preformulovať.

3. Urobte morfeomatickú analýzu zvýraznených slov vo vetách.

Mužstvá obidvoch celkov začali pomaly **nastupovať** na ľad v očakávaní veľmi **ťažkého** zápasu. Písalo sa o tom vo **všetkých** novinách, že **sa** tam aj **strielalo**. **Vrtuľník** je lietajúci stroj, **ktorý** nemá pevné krídla ako **lietadlo**. Keby bol mal v **sebe** čo len štipku **hrdosti** a zmyslu pre česť, **bol by odstúpil** z úradu.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Zistíte, ktoré koreňové morfy sú alomorfami.

a) ruka, ručiť, spoluručiteľka, ručný, porúčať, naporúdzi, rukopis;

- b) môcť, moc, mocný, možnosť, umožniť, všemohúci, namáha, pomáhať, pomôcť;
- c) mrak, zmrákať sa, zamračene, mrákota, omráčiť, mrakodrap, súmrak;
- d) mrcha, mrcina, mršina, mrchavý, mrchavosť;
- e) noha, nôžka, nožička, nohatý, nohejbal, dlhonohý, ponožka, nožný;
- f) pamäť, pamätať sa, pamiatka, pamätlivý, pamiatkar;
- g) ťať, obťat', odtínať, zatínať, postínať, zoťat';
- h) ťahať, ťažeň, tiahnuť, výťah, výťahový, vytiahnuť, ťažný;
- ch) mokry, močiť, močovod, omáčať, zamočiť, zamáčať, mokrota;
- i) nora, ponárať, vnoriť sa, zanárať sa, ponorka, vnárať sa;
- j) ponížovať, nízina, nízky, ponížiť, nižný, znižovať, znížený;
- k) piesok, piesoček, pieskovec, štrkopiesok, štrkopieskový;
- l) píla, píliť, pilník, pilníkareň, píločka, pilovať, podpiľovať;
- m) sedieť, sed, sedenie, posedenie, posiedka, usadiť, usadzovať;
- n) sekať, sekáč, seč, sekávať, sečný, sekierka, priesek, priesečnica.

2. Ktoré derivačné morfémy sú alomorfné?

- a) slobodienka, písťalenka, dcérenka;
- b) darebák, úbožiak, pijak, maznák, ryšiak;
- c) plechár, bagančiar, vodár, srdciar, návrhár;
- d) fajčiar, luhár, lekár, pekár, šepkár;
- e) spevák, tulák, divák, pijak.

3. Určte v slovách prefixoidy a sufixoidy.

Knihomil, ropovod, sebazpoznanie, plynovod, veľkoobchod, fonológia, telegraf, barometer, samovol'ny, narkoman, filmotéka, fonograf, rusofil, všeobecný, makroekonomický, samohláska, pesticíd, teplomer, telegraf, teplovod, veľkokveté, dlhokveté, činorodý, okrúhlostý, paleontológ.

4. Vyhľadajte v slovách derivačné morfémy.

Učiteľka, vrecúško, otrokyňa, gazdiná, bratstvo, žiactvo, automobilový, predplatiteľský, motýlí, zosilniť, prečítať, vedecký, zružovieť, študentka, gréckokatolíčka, predplatiteľka, bezdomovec, bezdomovkyňa, niečo, choroba, chocholatý, chlebovník, chlebobarca, kresliarka, krividlo, perokresba, krivkový, školiteľka, záškodnícky, širina, tabličkový.

5. Určte v slovách modifikačné morfémy.

Menší, kupovať, vyvolávať, nerobiť, najväčší, nefajčiar, volať, nefajčí, novučičký, robievať, prečítať, nepísať, vyrobiť, upáliť, vysedúvať, novší, najmúdrejší, nepracovať, smútiť, smrekový, malinký, sviežejší, viac červený, menej náročný, hrubizný, vyšší, prudkejší, menej významný.

6. Označte v slovách tematické morfémy.

Sekretár, presekávať, zosadiť, pracujem, česať, sadnúť, snehový, smradiť, asociatívny, nasýtiť, slabikovať, slovník, vsypať, systematizovať, dosýtiť, synček,

šramotať, šošovica, obedovať, predbiehať, platiť, drahý, napiect', vypracovať, priplávať, rozdrviť, nadrábat', rozniest', posediet', poplakať, vyprosiť.

7. Ktoré morfémy v uvedených slovách sú gramatické? Určte druh gramatických morfémy.

Chlapov, žena, piť, pôjdem, robiť, robili, robiaci, robili sme, píšem, budem robiť, pracovala som, pracovného, dlaniam, žien, prvákovi, dobrý, predných, človek, boli by ste vypracovali.

8. Určte v slovách infixy a interfixy.

Knihožrút, decimeter, dievčatá, pracujú, moreplavca, vodovod, mamička, malilinký, novučičký, delostrelec, jazykoveda, kórejský, zemetrasenie, krupobitie, mrakodrap, močovod, parovod, ďalekohľad, volajú, hlúpejší, sestrička, ázijský.

9. Utvorte N pl. uvedených slov. Vysvetlite, aké morfonologické zmeny sa v nich prejavujú.

Čech, Slovák, pracovník, mních, úradník, černocho, zamestnanec, beloch, odborník, lichotník, ženich, služobník, dobrák, milovník, sprosták, babrák, úbožiak, divoch, slaboch.

10. Modifikujte význam slovesa. Aké morfémy ste využili?

Učiť, spať, chodiť, robiť, hrať, kupovať, vidieť, pracovať, skočiť, zabudnúť, letieť, sľúbiť, chváliť, čítať, chystať, stretnúť, vešať, vysielat', asfaltovať, brzdiť, meniť, filmovať, bodovať, prosiť, hostiť, kúpať, chváliť, systematizovať.

11. Urobte morfeatický rozbor slov.

Paleograf, premietáč, guľomet, zamestnávateľka, vymetať, zememeračský, nezabudli, odpovie, nečakali, musím, študentský, rozmiestňovať, vodomerný, púčok, pracujú, odpudzujúci.

12. Urobte morfeatickú analýzu zvýraznených slov.

Okolie Bratislavy bolo povestné **dobrym** vínom a tak je tomu i dnes – dostatočným dôkazom je pomerne vysoký záujem o **modranské** víno. Do architektúry zasiahol i klasicizmus. Veľké **množstvo** budov z tohto obdobia sa zachovalo dodnes. **Výstavba** konskej železnice a prvé úpravy toku Dunaja – to všetko menilo ráz Bratislavy a toto mesto sa stávalo čoraz **rozvinutejšie** i keď politické pomery neboli príliš priaznivé.

Praktické cvičenie č. 3

SLOVOTVORBA AKO JAZYKOVEDNÁ DISCIPLÍNA

1. Vymedzenie slovotvorby v rámci iných jazykovedných disciplín.
2. Vzťah derivatológie k iným jazykovedným disciplínam.
3. Z dejín výskumu slovenskej slovotvorby.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovotvorná sústava slovenčiny. Bratislava, SAV 1959.
3. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
5. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
6. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
7. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
8. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovotvorba slovenčiny. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove 2018.
9. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
10. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Betáková, V.: O vyučovaní tvorenia slov. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1979.
2. Bugárová, M.: Využívanie slovotvornej afinity v texte. Slovenská reč, 61, 1996, s. 65-72.
3. Bugárová, M.: Fungovanie slovotvorného mechanizmu v texte. In: Fungovanie jazykových prostriedkov v texte. Red. E. Krošláková. Nitra, Vysoká škola pedagogická v Nitre 1996, s. 69-77.
4. Buffa, F.: O nárečových slovotvorných variantoch a synonymách. Slovenská reč, 53, 1988, č. 1, s. 26-34.
5. Buzássyová, K.: Spätná väzba medzi slovotvorbou a textom. In: Fungovanie jazykových prostriedkov v texte. Red. E. Krošláková. Nitra, Vysoká škola pedagogická 1996, s. 11-21.
6. Dziaková, K.: Historicko-epistemologický rozmer slovotvornej motivácie. Jazykovedný časopis, 53, 2002, č. 2, s. 127-135.
7. Furdík, J.: Jazykový status slovotvorne motivovaného slova. In: Studia Philologica. 3. Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafaricanae. Red.

- Z. Stanislavová et al. Prešov, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Pedagogická fakulta v Prešove 1996, s. 48-55.
8. Furdík, J.: Štylistické dimenzie slovotvorne motivovaného slova. Jazykovedný časopis, 38, 1987, č. 1, s. 25-31.
 9. Furdík, J.: Jazykový štatus slovotvorne motivovaného slova. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 48-56.
 10. Furdík, J.: Slovanská slovotvorba z hľadiska všeobecnej jazykovedy. In: Словообразование в его отношении к другим сферам языка (Игорю Степановичу Улуханову к 65-летию со дня рождения). Innsbruck 2000, s. 7-12.
 11. Navrátil, L.: Teoretické východiská slovotvorby. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 44, 1997/1998, č. 9-10, s. 270-274.
 12. Ološtiak, M.: Život ako permanentná motivácia. (K nedožitej sedemdesiatke profesora Juraja Furdíka). Slovenská reč, 70, 2005, č. 1-2, s. 60-69.
 13. Ološtiak, M.: Interlingválna a slovotvorná motivácia. Jazykovedný časopis, 58, 2007, č. 2, s. 103-112.
 14. Ološtiak, M.: Spolupráca slovotvornej motivácie s inými typmi lexikálnej motivácie. Jazykovedný časopis, 60, 2009, č. 1, s. 13-34.
 15. Ološtiak, M.: Registrová motivácia lexikálnych jednotiek (o vzťahu medzi pojmami lexikálna zásoba, register sociolekt). Jazykovedný časopis, 61, 2010, č. 1, s. 31-42.
 16. Ološtiak, M.: Aspekty teórie lexikálnej motivácie. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011, 339 s.
 17. Valeková, Ľ.: Slovotvorne motivované slovo v detskej tvorbe Daniela Heviera. Slovenská reč, 58, 1993, s. 140-144.
 18. Vužňáková, K.: Doterajšie prístupy k lexikografickému spracovaniu slovotvorby. Slovenská reč, 70, 2005, č. 3, s. 159-173.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Vypíšte slová, ktoré sú objektom slovotvorby.

Krása, fazuľový, sklo, maľovaný, peknunký, rozmilý, sused, dobrý, dobrosrdečný, hlad, pripekný, pekný, chutný, súd, zemný, zem, kamenný, hodváb, hrozno, hodvábný, veža, nový, drevenými, streda, vodnatý, spisovateľka, hus, učiť, učiteľ, hroch, hroší, priateľka, ježibaba, dirigent, líščí, had, včela, rybí.

2. Z uvedených slov vypíšte odvodené prídavné mená.

Jednoruký, studený, dobrosrdečný, mestský, lenivý, sklený, štátny, rodinný, červený, chladný, hladný, verný, milučký, milý, zlatý, cudzí, kamenný, dobrý, kožený, vodný, vežový, pekný, veľký, susedný, tvrdý.

3. Z uvedených slov vypíšte neodvodené podstatné mená.

Dubček, stôl, domček, stolička, okno, učiteľ, učiteľka, študent, študentka, vzorec, slovo, slovko, dom, význam, opis, sestra, zloduch, metalurg, jazyk.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Ktoré z uvedených slov sú objektom slovotvorby?

Sudca, noc, otec, učiteľ, pracovní, sestra, sestrin, dych, vinohradník, blahobyt, dedo, mucha, tlmočník, belošký, rozprávač, myš, hračka, vždy, jazyk, vydavateľstvo, krása, krajší, metalurg, mešťan, ja, zlodej, veľa, kratulinky, hlaveň, matka, zem, položiť, dom.

2. Na základe akých významových súvislostí vzniká humorný efekt týchto krátkych sentencií?

(1) Bolela ma stolička, takže som si nemohla ani poriadne sadnúť. – (2) Športovci lámu rekordy, nohy a ruky. – (3) Ak niekto slušne zarába, neznamená to, že zarába poctivo. – (4) Najviac odstrašujúcich príkladov máme v matematike. – (5) Šírenie holej pravdy nie je pornografia. – (6) Karol IV. rozdelil korunu medzi svojich dvoch synov. Čo dostal jeden a čo dostal druhý? Každý päťdesiat halierov. – (7) Aký je tvoj materinský jazyk? Môj materinský jazyk je červený.

3. Vyhľadajte príklady slovotvorby, slovozmeny a tvarotvorenia.

Študent – študentka, študent – študenti, učiť – učiteľ, tvar – tvár, malý – maličký, chlieb – chleba, múka – muka, vysoko – vyššie, ja – my, lekár – lekárka, pekný – peknučký, zlatý – zlato, my – nás, päť – päťoro, Miroslav – Miroslava, latka – látka, pekný – pekne, písať – písal, les – lesík, veľký – priveľký, diskutovať – diskusia, elegán – elegantný, dva – dvojce, súd – sud, vysoká škola – vysokoškolský, súdiť – súd, metalurg – metalurgia, rad – riad, dva – dvoch, filológ – filologička, pekný – krajší.

4. Rozdeľte nasledujúce slová na motivované a nemotivované.

Trestný, voľby, vedecký, pohonný, hmota, modrý, knižka, anglický, trávnik, vysoký, škola, žena, prvý, pomoc, slepý, náboj, listina, babí, leto, skrinka, stehnový, kosť, okresný, súd, jazda, verejný, dom, pracovníčka, zdravotník, sestra, reklamný, koláč, oko, zmluva.

5. Vysvetlite vzťah slovotvorby

a) *s fonológiou*: strelec, nôžka, baranica, ručný, nábrežie, dlžník, hriešny, stolík, baraní, rebierko, chôdza;

b) *s morfológiou*: dobrota, sedliactvo, právnik, otcov, sestrin, medvedí;

c) *so syntaxou*: zloduch, štrkopiesok, hluchonemý, čiernobiely, trasochovej, tlčhuba, cyrilo-metodovský, bolehlav;

d) *so štylistikou*: dcérenka, malilinký, babisko, okále, ručička, sladkastý, zelenkavý, spinkať, slabučký, vysokánsky, dlžizný, papkať;

e) *s lexikológiou*: srdce (srdciar, srdcový, srdečný), oheň (ohník, ohnivý), hlava (hlávka, hlavička), oko (očko, očný, okatý), ryba (rybí, rybáci), bok (bôčik, bočný).

Praktické cvičenie č. 4

DERIVATÉMA – ZÁKLADNÁ JEDNOTKA SLOVOTVORBY

1. Vyčlenenie a definícia derivatémy.
2. Slovtvorná forma derivatémy. Slovtvorné prostriedky.
3. Slovtvorný základ a slovtvorný formant.
4. Slovtvorný vzorec.
5. Slovtvorný význam.
6. Slovtvorná motivácia.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovtvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovtvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2018.
8. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
9. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Buzássyová, K.: Konkurenčné formanty ako prostriedky stylistickej a sémantickej diferenciacie. In: Dynamika súčasnej češtiny z hľadiska lingvistickéj teórie a školskej praxe. Red. R. Brabcová – F. Štícha. Praha, Univerzita Karlova 1988, s. 113-120.
2. Dolník, J.: Vnútoraná forma slova. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 36, 1989/1990, č. 2, s. 33-38.
3. Dolník, J.: Motivácia a lexikalizácia. Slovenská reč, 60, 1995, č. 2, s. 65-70.

4. Furdík, J.: Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie. 1. vyd. Levoča, Modrý Peter 1993, 200 s.
5. Furdík, J.: Slovotvorná motivovanosť slovnej zásoby v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava, Alfa 1978, s. 103-115.
6. Horecký, J.: Sémantické pole slov *voliť – voľba*. Kultúra slova, 24, 1990, č. 6, s. 214-216.
7. Ivanová, M.: Dynamický aspekt slovotvornej motivácie a jeho zachytenie v slovníku koreňových morféme slovenčiny. Slovenská reč, 74, 2009, č. 2, s. 65-80.
8. Ološtiak, M.: Proprium ako slovotvorný motivant (rozšírená verzia). Slovenská reč, 72, 2007, č. 6, s. 321-343.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Vyčleňte v slovách slovotvorný základ a slovotvorný formant. Zistite typ slovotvorného základu.

Učiteľ, učiteľka, krochkať, tykať, dobrota, zhudobniť, chladič, študentka, chybička, letný, naničhodník, kolegyňa, jastrabí, zlatý, mlynček, medvedica, cukráreň, kapustnica, rýchlosť, bokom, prišíroký, kratučký, olovený, dozajtra, plavkyňa, domček.

2. Napíšte slovotvorný vzorec uvedených slov.

Kolegyňa, chladič, uterák, strojček, modrina, lepidlo, rozhlasový, modrastý, preveľký, profesorský, zradca, vodováha, železobetón, vyšetrovateľ, skálie, podbradník, kosiť, zemepisár.

3. Rozdeľte nasledujúce slová na motivované a nemotivované.

Oko, pradedo, záhrada, človek, rybník, rieka, kúpalisko, príbytok, školiteľ, otec, hradisko, nábrežie, breh, zrazenina, učiteľ.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Ktoré z uvedených slov sú motivanty a ktoré sú motiváty?

Múdry – zmúdrieť, dohovoriť sa – dohovor, niktoš – nikto, telocvičňa – telocvik, osobný vlak – osobák, kladkostroj – stroj s kladkou, bosonohý – bosé nohy, študijné oddelenie – študijné, dvadsaťdva – dvadsaťdvojka, rybárka – rybár, jajkať – jaj, ty – tykať, červený a čierny – červenočierny, nočná – nočná služba.

2. Vyčleňte v slovách slovotvorný základ a slovotvorný formant. Zistite typ slovotvorného základu.

Oberačka, zvärač, chladič, lepidlo, tykať, plavkyňa, naničhodník, rýchlosť, prenájom, nájomca, bradáč, myška, letný, doručovateľ, kravín, kratučký, olovený, chybička, murovať, bozkávať, vysokánsky, odvčera, dvadsatina, svojský, dĺžka, trojica, strel'ba, učiteľ, achkať, veľkomešťan, vysokoškolák, dvojka, štvornásobný, veľkomesto, knižný, horľavý.

3. Nájdite základové (motivujúce) slová k týmto odvodeným slovám a vyčleňte v nich slovotvorný základ a slovotvorný formant.

- doručovateľ, účtovať, vysokánsky, prútie, skrutkovač, pohrudnica, starček, šatňa;
- farbistý, vežiak, záhuba, bohatnúť, preháňadlo, historik, guľovnica;
- odací, zlatý, propagácia, jastrabí, slušnosť, kravín, násyp, pôrodnica;
- uterák, nástenný, úlovok, robotníctvo, spresniť, hlupáčik, bezútešný, výmenník.

4. K nasledujúcim motivátom nájdite motivanty a porovnaním ich hláskového zloženia určte typy alternácií a prípadné trunkácie.

- hlások, vláčiť, príprava, lístie, húsa, hĺbka, žrdka, korózia, briadka, prehliadka, kvietok, prielom, pôrod, pochvala, nôžka, paleontológ, mrazivý, našský, vplyv, analogický, nizučký, pokus, mudrc, dietik, níž
- zásluha, názor, kopýtko, prísľub, kolízia, zúbok, úkryt, vlča, krčiazok, dvadsiaty, včielka, prietrž, pôžička, kazateľ, môstik, dramatický, pisateľ, pozičný, piliar, geológ, lup, tematický, filologický, škrekl'úň, argumentácia

5. Ktoré z uvedených slov sú odvodené?

Pozdraviť, boh, tykať, žena, drogovať, vdova, bohovať, ovdovieť, stôl, ja, nevel'ký, plavák, štát, rozprávka, organizátor, tesár, zajatec, lízanka, kotlina, breh, lodička, krava, podbradník, prst, čakať, výročie, peňaženka, bočnica, kotol, baran, cukornička, mlieko, veľký, náprstok, kapustnica, dáždnik, vstup.

6. Zistite, ktoré zo slov uvedených v zátvorkách, sú motivanty.

Učiteľ (učiť, učiteľka), sudca (súd, súdiť), hovorca (hovoriť, hovor), dopravný (dopraviť, doprava), bytový (byt, bytovka), trojica (tri, troje), nábrežie (breh, nábrežný).

7. Určte druh motivantu v uvedených slovách.

kufrík, zmúdriť, telocvičňa, bicí, dnešný, desatoro, kladkostroj, prisvojiť si, predný; ozajstný, jajkať, učiteľka, cestovka, hravosť, dohovor, predvčerajší, dvadsaťdvojka, študijné, niktoš, dlhodobo, spolupracovník, osobák, nočná, Matica, sedmoslivkár, krvopotný, stĺporadie, červenočierny.

8. Určte smer motivácie nasledujúcich motivačných dvojíc.

Dlhý – dĺžka, svojský – svoj, tykať si – ty, rýchly – zrýchliť, byt – bytový, gumovať – guma, hrubý – zhrubnúť, ryba – rybí, strieľať – strel'ba, skočiť – skákať, horieť – horľavý, jojkať – joj.

9. Nájdite motivanty k odvodeným:

a) *substantívam*: obaračka....., trvanlivosť....., nekatolík....., kolegyňa....., zvarač....., pracovisko....., prenájom....., soľnička..... ;

b) *adjektívam* a *adverbiám*: rozhlasový....., postarší....., padlý....., modrastý....., odpudzujúci....., nevedomý.....; predvčerom....., ležmo , gólovo....., výborne....., zamlada....., náruživo..... mlčky

c) *slovesám*: opičiť sa....., krochkať , vylihovať grobianiť....., zbesniť sa....., prášiť....., doprosovať sa....., nádenníčiť

10. Napíšte slovotvorný vzorec uvedených slov.

Skupáň, hádanka, vysávač, odzemok, uzákoniť, bradáč, baranina, podbradník, slovník, záškolák, papagáj, ležiak, vtáctvo, pradávny, žurnalista, stolička, vlások, sudca, sudkyňa, medvedica.

Praktické cvičenie č. 5

SLOVOTVORNÉ SPÔSOBY A POSTUPY

1. Klasifikácia slovotvorných spôsobov.
2. Derivačné slovotvorné postupy:
 - a) sufixácia;
 - b) prefixácia;
 - c) transflexia;
 - d) reflexivizácia;
 - e) konfixácia.
3. Kompozičné slovotvorné postupy:
 - a) nevlastná kompozícia (juxtapozícia);
 - b) vlastná kompozícia (čistá kompozícia).

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.

4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovotvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018. 244 s.
8. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
9. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Balážiková, K.: Konverzia ako špecifický princíp slovotvorby. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 44, 1997/1998, č. 5-6, s. 149-161.
2. Bosák, J.: O vymedzení univerbizácie. Slovenská reč, 52, 1987, s. 231-237.
3. Dokulil, M.: K otázke slovnodruhových prevodů a prechodů, zvl. transpozice. Slovo a slovesnost, XLIII, 1982, s. 257-271.
4. Dolník, J.: Mnohovýznamovosť a sémantické odvodzovanie. Kultúra slova, 23, 1989, č. 10, s. 321-329.
5. Furdík, J.: O slovotvorných príponách s gramatickou funkciou. Slovenská reč, 32, 1967, č. 6, s. 342-345.
6. Horecký, J.: O slovách s predponou *gama-*. Kultúra slova, 15, 1981, č. 4, s. 97-99.
7. Horecký, J.: Predpona *roz-* v onomaziologickej štruktúre slovenčiny. Kultúra slova, 38, 2004, č. 5, s. 265-268.
8. Horecký, J.: Slová s koreňom *-nik*. Kultúra slova, 38, 2004, č. 6, s. 351-352.
9. Horecký, J.: Slová s predponou *vz-*. Kultúra slova, 39, 2005, č. 5, s. 290-291.
10. Kačala, J.: Sémantická problematika slovnodruhových prechodov. (Slovnodruhové prechody z neurčitých slovesných tvarov). Slovenská reč, 52, 1987, s. 198-207.
11. Kučer, V.: Sporné prípady substantivizácie a syntax. Slavica Slovaca, 17, 1982, č. 1, s. 40-51.
12. Ondrejovič, S.: O multiverbizačných procesoch v spisovnej slovenčine. Slovenská reč, 53, 1988, s. 337-348.
13. Oravcová, A.: Predpony vo výkladovom slovníku. Slovenská reč, 58, 1993, s. 96-100.
14. Palkovič, K.: Druhotné prípony v slovenčine. Slovenská reč, 56, 1991, s. 27-34.
15. Sabol, F.: Univerbizácia daktorých dvojslovných výrazov cez prizmu Krátkeho slovníka slovenského jazyka. Slovenská reč, 60, 1995, s. 309-313.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Od základových slov *zem, plece, písať, správa* utvorte slová

- odvodzovaním;
- skladaním.

2. Nájdite základové (motivujúce) slová k odvodeným podstatným menám a vyčleňte v nich slovotvorný základ a slovotvorný formant.

Náhrdelník, lepidlo, spisovateľka, buchot, rýchlosť, biologička, bradáč, nadpis, komplikácia, hutníctvo.

3. Určte, z ktorého základového slova vznikli nasledujúce slová.

Nôžka, nočný, pobrežie, vtáčik, betonár, dnešný, učiteľ, rybník, holič.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Určte slovotvorný spôsob uvedených slov.

Veľkomešťan, vysokoškolák, pracovisko, žiaci, podplukovník, potrestať, exposlanec, slovenčinár, zahrať si, pohrudnica, zlatý, vtáča, vierohodný, nábrežie, zlatovláska, zlatotepec, priateľ sa, dvojhra, vlastizrada, sociológ, vlastizradca, let, rozkričať sa, beh, očipkovať.

2. Určte slovotvorný základ a slovotvorný formant uvedených slov. Akým slovotvorným postupom sú utvorené?

Palček, riaditeľka, zbúrať, študijné, slovenčinár, osobák, vešiak, zberateľ, dekanát, mäsitý, nefajčiar, vysypať, dvojaký, beh, kmotra, hnať sa, vedecky, zdravie, vytratiť sa, medvedí, let, sánkovať sa, uskromniť sa, dožadovať sa, súsošie, tvorba, preveľký, zákerník, vysielateľ, plynovod, zhudobniť, prepánajána, vlastizrada, náplecník, naničhodný, literárnovedný, storočie, spravodajca, ďalekohľad, duchaplný, vodoliečba, perokresba, zverolekár.

3. Od základových slov *auto, škola, veda, rádio, obchod, oko* utvorte slová:

- odvodzovaním;
- skladaním.

4. Rozlíšte zložené slová a deriváty tvorené odvodzovaním od zložených slov:

- vodoliečba, telocvičňa, dvojposchodový, delostrelecký, veľkostatkár, rušnovodič, spravodajca, rádiooperátor;
- krupobitie, dôveryhodnosť, krutovládca, silnoprúdový, protizákonne, severovýchodný, vodopád, veľkošpekulant;
- jazykovedec, ľahkoverný, samovražedný, kníhkupectvo, pomstychtivosť, krutovládny, vlastizradca, fotoreportér;

d) zemepisár, staroveký, podoznanec, dôveryhodne, euroskeptička, juhozápadný, olejomalba, veľkoexportér.

5. Nájdite základové (motivujúce) slová k odvodeným podstatným menám, vyčleňte v nich slovotvorný základ a slovotvorný formant a zistite, akým slovotvorným postupom sú tieto slová utvorené:

a) oberačka, trvanlivosť, nekatolík, kolegyňa, slepec, zvérač, pracovisko, prenájom, soľnička, podhlavník;

b) prechádzka, dobrota, suprasegment, biologička, bradáč, nadpis, čakáreň, predkapela, obrazovka, súhvezdie;

c) strelba, šialenstvo, myška, študentka, tekutina, chladič, zásah, nadpráca, peňaženka, záhumienok;

d) buchot, rýchlosť, trnie, medvedica, naničhodník, miešačka, zlomenina, strojár, vrecovina, Považie;

e) rehabilitácia, podvrh, chybička, plavkyňa, lepidlo, Michala, strojník, náplň, predmestie.

6. Utvorte po 2 odvodené slová pomocou uvedených slovotvorných predpôn:

vy- _____

od- _____

pri- _____

roz- _____

vz- _____

pra- _____

pre- _____

7. Určte slovotvornú predponu v odvodených slovách.

Zmotat', nadpočet, mykať, vybalit', vzlietať, obrásť, zlosť, prelepili, rozdel', strihanie, predpredaj, zobudiť, obrázok, vzkličiť, podskočiť, preniesli, vypýtame si, predpísať, vystúpiť, bezmenný, podrásť, zasypali, praotec, nevinný, zvitáli sa, naučiť'.

8. Z vetných spojení utvorte zložené slová.

liečba vodou –

lekár zvierat –

kresba perom –

rýchla opravovňa –

krutá vláda –

človek, ktorý rúbe drevo –

baba, ktorá sa ježí –

trestné právo –

juh a západ –

jazyk a veda –

občianske právo –

vysoká škola –
slabý zrak –
literárna veda –
zradca vlasti –

9. Utvorte odvodené slová pomocou rôznych predpôň.

-orať	-žať
-strihať	-sekať
-nosiť	-krájať
-siať	-sadiť
-striekať	-kropiť
-sušiť	-kopať

10. Určte, akými slovotvornými postupmi vznikli uvedené pomenovania:

a) podkolenky, vyrobiť, nábrežie, huslista, beh, chorľavý, nefajčiar, kolegyňa, hravosť, dvadsaťdvojka, podvozok, súvetie, náhrdelník, sudca, priviesť, pagaštan, pohotovosť, futbalista;

b) najesť sa, lyžovať sa, naučiť sa, nádvorie, rybí, stôl, rozkonáriť sa, prútie, exmanžel, tekutina, nadovšetko, ohodnotiť, zapýriť sa, oboplávať, tancovačka, biť sa, tučniak, zlostiť sa, hniloba.

11. Vysvetlite, ako vznikli uvedené kompozitá.

Pravdepodobný, drevorubač, farbotlač, láskyplný, vodotesný, plynomer, poľnohospodárstvo, ľadoborec, vzducholod', polostrov, životaschopný, stavbyvedúci, mrazuvzdorný, mototuristika, rôznorodý, stokráska, slnovrat, skorocel, rodokmeň, pôdorys, päťlizač, nosorožec, ploletý, lomidrevo, kolobežka, krasokorčuliar, držgroš, čistokrvný.

Praktické cvičenie č. 6

SLOVOTVORNÉ ÚTVARY

1. Pojem slovotvorných útvarov v slovenčine.
2. Rovnakokoreňové slovotvorné útvary:
 - a) slovotvorný rad;
 - b) slovotvorná paradigma;

- c) slovotvorné hniezdo.
- 3. Rôznokoreňové slovotvorné útvary:
 - a) slovotvorný typ;
 - b) onomaziologická kategória;
 - c) typ onomaziologickej kategórie.
- 4. Motivačná intencia. Slovotvorný rozbor.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovotvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018.
8. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
9. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Bartková, J.: Slovotvorná čeľad slova *robot*. Kultúra slova, 20, 1986, č. 5, s. 150-153.
2. Buzássyová, K.: Ako vznikajú nové slová. Kultúra slova, 10, 1976, s. 129-133.
3. Buzássyová, K.: Zdroje sémantických príznakov slovotvorne motivovaných slov. In: Jazykovedné štúdie. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice, 14. – 17. januára 1980). Red. J. Ružička. Bratislava, Veda [1981], s. 151-159.
4. Furdík, J.: Motivačná intencia slova. Slovenská reč, 63, 1998, s. 321-329.
5. Furdík, J.: Náčrt vývinu slovotvorby za posledných 50 rokov. In: Jazykovedný zápisník, 16, 1997, s. 31-32 (tézy prednášky konanej 27. 11. 1997 v pobočke Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV v Banskej Bystrici).
6. Furdík, J.: O slovotvorných výskumoch na fakultách PU. Prešovská univerzita, periodikum Akademickej obce Prešovskej univerzity, 2, 1998, č. 5-6, s. 9.
7. Furdík, J.: O súčasných smeroch slovotvorného výskumu. Jazykovedný časopis, 20, 1969, s. 63-78.

8. Furdík, J.: O vývine názorov Jána Horeckého na slovotvorbu. In: Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Na počesť profesora Jána Horeckého. Red. K. Buzássyová. Bratislava, Veda 2000, s. 331-338.
9. Furdík, J.: Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie. 1. vyd. Levoča, Modrý Peter 1993, 200 s.
10. Furdík, J.: Slovotvorná motivovanosť slovnej zásoby v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava, Alfa 1978, s. 103-115.
11. Furdík, J.: Slovotvorne motivované slovo ako jazykový znak. In: Jazykovedné štúdie. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice 14. - 17. januára 1980). Red. J. Ružička. Bratislava, Veda 1981, s. 145-149.
12. Furdík, J.: Zo slovotvorného vývoja slovenčiny. 1. vyd. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1971, 81 s.
13. Jacko, J.: Binaristická koncepcia tvorenia slov v základnej škole. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 31, 1984/85, s. 137-141.
14. Kačala, J.: Sémantická derivácia na základe príľahlosti. Slovenská reč, 63, 1998, č. 2. s. 65-75.
15. Ološtiak, M.: O frazeologickej motivácii lexikálnych jednotiek. Slovenská reč, 76, 2011, č. 1, s. 6-27.
16. Žabková, D.: O vzťahu medzi frekvenciou a slovotvornými možnosťami motivujúcich slov. Slovenská reč, 46, 1981, č. 4, s. 222-226.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Urobte slovotvorný rozbor uvedených slov.

Lekárka, trestnoprávny, rybár, futbalista, bankár, čítanie, hladovať, prastarý, achkať, tykať.

2. Pripravte prezentáciu na tému *Tendencie slovotvorného vývinu slovenčiny* (Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Prešov, Náuka 2004, s. 112-117).

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Doplňte chýbajúce deriváty v slovotvorných radoch.

písať → _____ → zapisovať → _____ → zapisovateľka
→ _____

cukor → cukrár → _____ → _____

dat' → _____ → vydávať → _____ → vydavateľstvo

rezať → _____ → rezať → _____ → rezbársky

chut' → chutiť → _____ → chutnučký → _____ →
chutnulinko

šiť → _____ → vyšívať → _____ → výšivka →
_____ → výšivkárstvo

2. Utvorte slovotvorný rad od uvedených slov.

Med, ruka, zem, písať, veľký, vidieť, dom, mesto, nový, myslieť, dlhý, biely, list, matka, rezať.

3. Určte slovotvorné rady a slovotvorné paradigmy v týchto slovotvorných hniezdach.

ŠKOLA -školský -predškolský
-školník -školnička
-školnícky
-školničiť

-školák -záškolák -záškoláčka
-záškolácky
-záškoláctvo

-školiť -zaškoliť -zaškolený -zaškolenie
-škôlka -škôlkar -škôlkarka
-škôlkarský
-škôlkarstvo
-škôlkarča

DREVO - drevce
- drevko
- drevár - drevársky - drevárstvo
- dreváreň - drevárnička
- drevinový
- drevák
- drevený - dreveniet'/zdreveniet'
- drevenosť
- drevenica - drevenička
- dreveno
- drevitý
- drevnatý - drevnatiet'/zdrevnatiet'
- drevnatosť
- drevorez - drevorezový
- drevorezba - drevorezbár
- drevorezbárka

4. Usporiadajte uvedené slová do slovotvorného hniezda:

- a) zemský, zem, pozemský, zemný, zemiakar, podzemný, zemiakarka, zemitosť, územie, zemitý, zemepis, územný, zemepisný, zemepisárka, zemepisár, zemiak;
b) vietor, vetrák, vetrať, vetrákový, vetrací, vetráčka, vyvetrať, vyvetrať sa, prevetrať, prevetrávať, prevetrávať sa, zvetrať, zvetrávať, zvetraný, zvetranina, zvetraninový

5. Nájdite čo najviac slov patriacich do slovotvorného hniezda týchto východiskových motivantov. Medzi jednotlivými slovami naznačte motivačné vzťahy.

- a) čas, mladý, sedieť;
b) hlava, malý, robiť;
c) kniha, starý, písať;
d) život, čierny, čakať;
e) oko, pekný, vedieť;
f) sila, ťažký, počuť.

6. Utvorte slovotvorné hniezdo k nasledujúcim slovám:

- zem –
med –
liek –
rezať –

7. Uvedené slová zarad'te do slovotvorných typov.

Lexikologička, samovládca, filologička, hromovládca, znalkyňa, svetovládca, krutovládca, spoluvládca, obranca, záchranca, technologička, ochranca, divoch, zástanca, leňoch, nákupca, guľometník, výkupca, nástupca, mečník, zástupca, gynekologička, farmakologička, usmrkanec, zoológička, samopalník, onkologička, chirurgička, letkyňa, terminologička, votrelkyňa, venerologička, umelkyňa, strelkyňa, uplakanec, černochoch, prefikanec, nafúkanec, ufňukanec, beloch, vzdelanec, slaboch, halapartník, štítnik.

8. Uvažujte o smere motivácie v týchto dvojiciach slov:

- a) vinohradník – vinohradníctvo, krása – krásny, vrhať – vrh, súdiť – súd, šerý – šero, diskutovať – diskusia, elegán – elegantný;
b) metalurg – metalurgia, vyloviť – výlov, mucha – múša, faloš – falošný, sadista – sadizmus, zlatý – zlato, taj – tajný;
c) akrobat – akrobatika, figa – figovník, chlápä – chlap, nádhera – nádherný, blahý – blaho, vysoký – výš, rast – rásť;
d) skúšať – skúška, liberál – liberálny, bohatý – boháč, nakúpiť – nákup, sadnúť – sadieť, nekonečný – nekonečno, nízky – níz.

9. Uvedené slová zarad'te do typov motivačnej intencie.

- a) čašník, výstavba, byt, tvorba, výročie;
- b) lexikologička, zradca, vtáctvo, profesorský;
- c) sekať, dom, predjedlo, nebo, počasie;
- d) žehlička, krémovať, kamenný, staroba.

10. Zoskupte slová podľa príslušnosti k jednotlivým slovotvorným typom.

Lampáreň, popolník, robotník, dlžník, herec, strelec, rybník, lakomec, teľatník, slnečník, čítareň, pekáreň, holubník, letec, železiareň, múčnik, príborník, svätec, zajatec, bielizník, športovec, lampáreň, náhrdelník, čašník, medovník, popolník, zbabelec, vandrovník.

11. Nájdite príklady patriace do slovotvorného typu.

- a) „osoba vykonávajúca činnosť pomenovanú motivantom“ s príponou **-teľ**, napríklad *čítateľ*....
- b) „miesto na výrobu vecí pomenovaných základovým substantívom“ s príponou **-áreň**, napríklad *strojáreň*....
- c) „osoba majúca vlastnosť pomenovanú základovým adjektívom“ s príponou **-ec**, napríklad *horlivec*...

12. Zarad'te slová do onomaziologickej kategórie a typu onomaziologickej kategórie.

- a) sudca, prekladateľ, tesár, babroš, plavec, čítateľ, učiteľ, hráč;
- b) hlupák, zvedavec, hrdoš, mladík, skupáň, krat'úch;
- c) stolík, hrnček, noštek, stromček, knižka, okienko, mamička;
- d) vetrisko, psisko, chlapina, babisko;
- e) študentka, lekárka, sudkyňa, chirurgička, učiteľka, snúbenica;
- f) čítanie, integrácia, písanie, plavba, strel'ba, žobrota, klamstvo;
- g) učiteľstvo, žiactvo, skálie, bučina, krovie, malinčie.

13. Urobte slovotvorný rozbor uvedených slov.

Lekárka, trestnoprávny, rybár, futbalista, bankár, čítanie, hladovať, prastarý, achkať, tykať.

14. Urobte slovotvorný rozbor zvyraznených slov vo vetách.

Deti *sa vyhrnuli* von. Jedny vytiahli sánky, druhé *si vybrali* lyže. Ľudia už z *chodníkov* odhrnuli čerstvý sneh. Iní ešte len brali lopaty a metly. Po oblohe tiahli opäť ťažké *snehové* oblaky. Hrnuli sa za sebou pod náporom vetra. Deti sa konečne pobrali domov. *Obyvatelia* večer zatiahli rolety.

Praktické cvičenie č. 7

TVORENIE PODSTATNÝCH MIEN

1. Mutačné kategórie substantív:
 - a) deadjektíva;
 - b) deverbatíva;
 - c) desubstantíva.
2. Modifikačné kategórie.
3. Transpozičné kategórie substantív:
 - a) spredmetnenie deja;
 - b) spredmetnenie vlastnosti.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovotvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018.
8. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
9. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Buffa, F.: O slovotvornej adaptácii prevzatých slov v slovenčine. Slovenská reč, 47, 1982, č. 6, s. 326-331
2. Buzássyová, K.: Vyjadrovanie významu hromadnosti (kolektívnosti) v dnešnej slovenčine. Kultúra slova, 15, 1981, č. 1, s. 14-21.
3. Buzássyová, K.: Dynamické tendencie v tvorení abstrákt. Slovenská reč, 52, 1987, s. 214-222.
4. Buzássyová, K.: Vzťah slovotvorného a lexikálneho významu transpozičných derivátov. Slovo a slovesnosť, 41, 1980, s. 127-130.
5. Buzássyová, K.: Vzťah internacionálnych a domácich slov v premenách času. Jazykovedný časopis, 61, 2010, č. 2, s. 113-130.
6. Dolník, J.: Slovotvorný a lexikálny význam činiteľských mien s príponou -*teľ*. Slovenská reč, 49, 1984, č. 1, s. 13-20.

7. Dvonč, L.: Deriváty názvov obcí a miest na *-ec* a *-ce*. Kultúra slova, 27, 1993, č. 7-8, s. 230-237.
8. Habovštiak, A.: O názvoch starých rodičov. Kultúra slova, 15, 1981, č. 8, s. 205-208.
9. Hegerová, K.: Názvy miesta utvorené príponami. Kultúra slova, 21, 1987, č. 4, s. 102-108.
10. Horecký, J.: Názvy jazykov v slovenčine. Kultúra slova, 27, 1993, č. 11-12, s. 340-342.
11. Horecký, J.: Zdrobňovacie prípony mužských podstatných mien. Kultúra slova, 30, 1996, č. 2, s. 70-73.
12. Horecký, J.: Mená osôb s príponou *-ník*. Kultúra slova, 37, 2003, č. 1, s. 7-10.
13. Jacko, J.: Obyvateľské mená a adjektívne deriváty od niektorých miestnych mien. Slovenská reč, 39, 1974, s. 304-308.
14. Jacko, J.: Produktivita prípon pri názvoch osôb. Kultúra slova, 13, 1979, s. 141-147.
15. Jacko, J.: Desubstantíva a deverbatíva s príponou *-ár* ako názvy osôb. Kultúra slova, 15, 1981, č. 7, s. 228-232.
16. Jacko, J.: Staršie a novšie desubstantíva s príponou *-ista*. Slovenská reč, 59, 1994, s. 156-161.
17. Jacko, J.: Tvorenie názvovo osôb s formantom *-č*, *-ník*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 1, s. 17-25.
18. Kredátusová, J.: Slovenské a ukrajinské substantíva transpozičnej kategórie – sufixačný spôsob tvorenia. In: Studia Slovakistica 4. Українсько-словацькі діалоги. Мовознавство. Ужгород 2004, s. 105-109.
19. Kučerová, E.: Univerbizácia substantivizáciou dvojslovných pomenovaní mužských osôb. (Na ruskom materiáli v porovnaní so slovenským). Slavica Slovaca, 8, 1973, s. 3-14.
20. Kušnír, P.: Tvorenie prevzatých názvov osôb podľa príslušnosti v spisovnej slovenčine. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 83-89.
21. Laliková, T.: O staršej slovenskej príbuzenskej terminológii. Kultúra slova, 30, 1996, č. 4, s. 204-209.
22. Majtán, M.: O slovenskej príbuzenskej terminológii. Kultúra slova, 5, 1971, s. 279-281.
23. Marsinová, M.: Tvorenie činiteľských mien na *-tel'*. Slovenská reč, 20, 1955, s. 357-361.
24. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých vlastných mien v slovenčine II. Tvorenie derivátov od osobných mien. Kultúra slova, 45, 2011, č. 2, s. 65-78.
25. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých vlastných mien III. Tvorenie obyvateľských mien od zemepisných názvov. Kultúra slova, 45, 2011, č. 5, s. 257-275.
26. Orgoňová, O.: Slovtvorná adaptácia galicizmov v slovenčine. Slovenská reč, 62, 1997, č. 3, s. 146-154

27. Orgoňová, O.: Slovo tvorná adaptácia galicizmov v slovenčine II. Slovenská reč, 63, 1998, č. 1, s. 24-30.
28. Povala, G.: Ešte o názvoch osôb v rodinnom a príbuzenskom pomere. Kultúra slova, 4, 1970, č. 1, s. 22-23.
29. Považaj, M.: Jednoslovné názvy krajín a štátov v slovenčine. Kultúra slova, 26, 1992, č. 3, s. 70-79.
30. Považaj, M.: Používanie názvu *euro* a odvodeniny od tohto názvu. Kultúra slova, 43, 2009, č. 2, s. 65-70.
31. Sokolová, M.: Systémové modely tvorenia obyvateľských mien a etnoným v slovenčine. Slovenská reč, 71, 2006, č. 4, s. 205-223.
32. Soták, M.: Dejové substantíva v slovenčine a v ruštine. Bratislava, SPN 1978. 195 s.
33. Šimon, F.: O používaní slov s príponou *-itída*. Kultúra slova, 17, 1983, č. 5, s. 179-180/ Kultúra slova,.
34. Trnková, J.: O substantívnej deminutívnej derivácii v slovenčine. Slovenská reč, 56, 1991, s. 87-95.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Od uvedených slov utvorte čo najviac zdrobnenín.

Sestra –

Dcéra –

Otec –

Ruka –

2. Od každého slova utvorte po jednom zdrobnenom a po jednom zveličenom slove.

Dom, chlap, baba, dlaň, oko, zub, ucho, vlas.

3. Od názvov osôb mužského rodu utvorte prechýlené názvy.

Čitateľ, sudca, riaditeľ, kardiológ, obhajca, divák, člen, kaderník, konateľ, pašerák, slaboch, pijan, niktoš, futbalista, geológ, fotograf, záletník, pahlník, zradca, kolega, test, dirigent.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Od podstatných mien utvorte názvy osôb pomocou prípon *-ník, -ár*.

Kabát, hydina, klenoty, klobúk, paprika, kožuch, včela, obuv, zlato, dobytok, králik, kvetina, repa, pumpa, zelenina, živočích.

2. Od názvov osôb mužského rodu utvorte prechýlené názvy.

Klobučník, komorník, cestovateľ, nemotorník, neposedník, odberateľ, nevďačník, pahlník, kriminológ, posmešník, šikovník, filológ, gynekológ, beloch, meteorológ, černoš, mrzák, mudrák, sudca, divoch, chovanec, milenec, trestanec, obhajovateľ, riaditeľ, dobrák, lajdák, horolezec, pašerák, inžinier, konštruktér, maskér, rekordér, šofér, prokurátor, rektor, senátor, gazda.

3. Od uvedených prídavných mien utvorte abstraktné podstatné mená príponami *-osť, -ita, -oba/-ba*. Ktoré z vytvorených slov môžu byť slovotvornými synonymami?

Slabý, smelý, rýchly, hlúpy, trpký, tupý, starý, zlý, chorý, naivný, objektívny, stabilný, vnímavý, otáčavý, pripravený, závislý.

4. Od uvedených slov utvorte podstatné mena príponou *-stvo/-ctvo/-tvo*. Zistite ich slovotvorný význam.

Kráľ, darebák, vták, študent, občan, sebec, dobrák, niktoš, poslucháč, včela, baník, ľud, roľník, voda, živočích, hora, škola, volič, pohan, maliar, učiteľ, ošetrovateľ, žiak, člen.

5. Utvorte zdrobnené podstatné mená.

Dub, dvor, hrdlo, kopec, strom, prst, čln, dedo, krava, hus, čelo, myš, dedina, fialka, dcéra, duša, sloboda, koleso, list, breh, slovo, pero, fajka, nos, mesto.

6. Od uvedených slov utvorte čo najviac zdrobnení.

Matka (mama) –

Brat –

Syn –

Baba –

Dedo –

7. Od každého slova utvorte po jednom zdrobnenom a po jednom zveličenom slove.

Dľaň, baba, strom, dub, noha, chlapec, hlava, ruka, vojak, meč.

8. Utvorte čo najviac odvodených slov pomocou slovotvornej prípony *-isko*.

9. Nájdite základové slová k uvedeným zdrobneninám.

Múrik, rámček, krúžok, rybka, včelička, šatôčka, slobodienka, vedierko, políčko, prasiatko, noštek, rúčka, dedinôčka, vežička, domček, mestečko, vetřík, cestička, kvietok, záhradka, holúbok, kútik, kríček, ulička, mamička, dedko, nôžka, synček.

10. Pomocou slovotvorných prípon *-ik/-ík, -ček, -ek, -ok, -ka, -ička, -očka/-ôčka, -ienka, -ko, -ičko, -iatko/-atko* utvorte deminutíva.

11. Rozdeľte podstatné mená podľa slovotvorného významu a slovotvorných typov.

Plavba, sudkyňa, slovko, prosba, prekladateľ, výučba, voličstvo, bryndziareň, diváctvo, kosba, členstvo, návrhár, žiactvo, mliekareň, poslankyňa, obyvateľstvo, hydináreň, ľudstvo, vnúča, spisba, tupec, tvorba, háďa, trýzniteľ, skladateľ, vlča, letkyňa, Bratislavčan, plavkyňa, Partizánčan, bábkar, Košičan, horolezkyňa, čielko, opilec, kvetinár, nadutec, zbrojár, kolienko, vajíčko, srdiečko, medvedík, psík, zvedavec, stolík, zhotovovateľ, vetrík, hlinikáreň, Zemplínčan, jogurtáreň, Prešovčan, husliar, vykupiteľ, slovenčinár, znalec.

12. Zistite, akým slovotvorným postupom sú utvorené uvedené podstatné mená.

Dlanisko, krotkosť, podplukovník, beh, pokladnica, pračlovek, školiteľ, východ, súostrovie, zdravie, sociológ, kmotra, vlča, predvečer, diplomovka, nadčas, náplecník, exposlanec, neplavec, osobák, palček, riaditeľka.

13. Utvorte čo najviac slov podľa vzoru slovotvorných typov:

- a) s príponou **-čan** a slovotvorným významom „ten, kto je z obce (mesta, dediny)“;
- b) s príponou **-áreň** a slovotvorným významom „názvy uzavretých miest“;
- c) s príponou **-teľ** a slovotvorným významom „ten, kto robí to, čo pomenúva motivujúce sloveso“;
- d) s predponou **ex-** a slovotvorným významom „bývalý“;
- e) s príponou **-stvo** a slovotvorným významom „veľké množstvo niečoho“.

14. Určte sufixálne derivačné morfémy v substantívach, ktoré pomenúvajú:

a) osoby

Prešovčan, dobrák, plavkyňa, pumpár, burič, zamestnanec, pracovník, učiteľ, sudca, silák, huslista, čitateľ, mešťan, chirurgička, skladateľ, beloch, čaptoš, zlatník, východniar;

b) názvy miesta

bryndziareň, mliekareň, riaditeľňa, zásobáreň, šatňa, zborovňa, sporiteľňa, rašelinisko, pekáreň;

c) kolektíva

obyvateľstvo, horstvo, voličstvo, baníctvo, malinčie, ihličina, generalita, učiteľstvo, junač, babrač, bedač, žobrač, aristokracia, byrokracia, kartonáž, admirality, vtáctvo, dubina, zverstvo, živočíšstvo, chrastie, bodľačie, tnie, brezina, lieskovina, trikotáž, siláž;

d) veci

kvetináč, hadica, počítač, lodička, peňaženka, blatník, ležiak, stojan, uterák, odšťavovač, slúchadlo, miešačka, padák, prikrývka, zrkadlo, pečivo, tlačivo.

15. Utvorte názvy jazykov týchto krajín.

Turecko, Japonsko, Rusko, Ukrajina, Slovensko, Taliansko, Srbsko, Maďarsko, Bulharsko, Grécko, Rumunsko, Poľsko, Nemecko, Anglicko, Francúzsko, Česko, Chorvátsko.

Praktické cvičenie č. 8

TVORENIE PRÍDAVNÝCH MIEN

1. Mutačné kategórie adjektív:
 - a) tvorenie privlastňovacích adjektív,
 - b) tvorenie vzťahových a akostných adjektív.
2. Modifikačné kategórie adjektív.
3. Transpozičné kategórie adjektív.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
8. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Bartko, L.: O tvorení a kodifikácii vzťahových prídavných mien miestnych názvov (*Kráľ – kráľsky, nie kráľovský*). Kultúra slova, 39, 2005, č. 2, s. 75-81.
2. Dvonč, L.: Prídavné mená na *-ický* od vlastných mien. Slovenská reč, 63, 1998, č. 1, s. 38–48.
3. Dvonč, L.: Prídavné mená od miestnych názvov na *-ce*. Slovenská reč, 62, 1997, č. 2, s. 87-92.
4. Hegerová, K.: Názvy s príponou *-né*. Kultúra slova, 25, 1991, č. 10, s. 327-333.
5. Horecký, J.: Prídavné mená typu *budovateľský*. Kultúra slova, 19, 1985, č. 9, s. 295-298.

6. Horecký, J.: Prídavné mená k prevzatým podstatným menám na *-ia*. Kultúra slova, 26, 1992, č. 5-6, s. 152-155.
7. Horecký, J.: Prídavné mená na *-lý*. Kultúra slova, 29, 1995, č. 6, s. 338-342.
8. Horecký, J.: Prídavné mená od názvov miest. Kultúra slova, 31, 1997, č. 3, s. 134-138
9. Jacko, J.: Prídavné mená od miestnych a zemepisných názvov. Učiteľské noviny, 39, 1989, č. 33, s. 7.
10. Jacko, J.: Obyvateľské mená a adjektívne deriváty od niektorých miestnych mien. Slovenská reč, 39, 1974, 304-308.
11. Jacko, J.: Adjektívna systematika slovenských miestnych názvov. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 57-69.
12. Jacko, J.: Adjektívne a substantívne deriváty od cudzích zemepisných názvov typu *Zaragoza* a *Mandžusko* v spisovnej slovenčine. In: Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Ročník XIV, zväzok 3. Bratislava, SPN 1979, s. 57-76.
13. Kopina, J.: Lexikálno-sémantická diferenciacia adjektív utvorených od zvieracích substantív. Slovenská reč, 46, 1981, č. 3, s. 164-171.
14. Marsinová, M.: Odvodzovanie adjektív a adverbií typu *milučký, milučko*. Slovenská reč, 35, 1970, s. 340-349.
15. Nábělková, K.: Vzťahové adjektíva v slovenčine (Funkčno-sémantická analýza desubstatívnych derivátov). Bratislava, VEDA 1993, 204 s.
16. Nábělková, K.: Anketový výskum spájateľnosti rovnakokoreňových prídavných mien. Slovenská reč, 56, 1991, č. 1, s. 6-14.
17. Nábělková, K.: Anketový výskum spájateľnosti rovnakokoreňových prídavných mien (II). Slovenská reč, 58, 1993, č. 3, s. 77-89.
18. Ološtiak, M.: Slovotvorba prevzatých mien IV. Tvorenie prídavných mien od zemepisných názvov. Kultúra slova, 45, 2011, č. 6, s. 321-337.
19. Považaj, M.: O slovách typu *trpasličí* a *slimačí*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 6, s. 341-345.
20. Považaj, M.: Prídavné mená utvorené od podstatného mena *energia*. Kultúra slova, 42, 2008, č. 5, s. 306-307.
21. Považaj, M.: Prídavné mená od názvu *únia*, resp. *Únia*. Kultúra slova, 43, 2009, č. 2, s. 101-102.
22. Sedláková, M.: O tvare privlastňovacích prídavných mien typu *otcovo*. Kultúra slova, 26, 1992, č. 7, s. 204-209.
23. Sejáková, J.: Slovotvorná synonymia v dvojici typu *žltý – zožltnutý*. Jazykovedný časopis, 39, 1988, č. 1, s. 51-62.
24. Sabol, F.: Členenie privlastňovacích adjektív. Slovenská reč, 44, 1979, č. 5, s. 293-296.
25. Sokolová, J.: Sémantika kvalifikačných adjektív. Nitra, 2003, 100 s.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Pomocou prípon *-ský, -ovský, -anský/-iansky* utvorte adjektíva od vlastných mien. Využite ich v slovných spojeniach.

Ukrajina, Slovensko, Banská Štiavnica, Tatry, Prešov, Praha.

2. Urobte slovotvorný rozbor slov.

Sestrin, priateľský, futbalový.

3. K nasledujúcim podstatným menám utvorte prídavné mená:

Domov, rytier, územie, východ, zver, prach, akadémia, stôl.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Od podstatných mien utvorte vzťahové alebo akostné prídavné mená.

Lopta na futbal je _____. Časopis pre ženy je _____. Šalát z paradajok je _____. Skriňa z dreva je _____. Džús z pomarančov je _____. Šálka z porcelánu je _____. Polievka zo zeleniny je _____. Oddelenie pre pánov je _____. Park v meste je _____. Študent zo Slovenska je _____. Futbalista z Brazílie je _____. Bar, ktorý je otvorený cez deň, je _____. Speváčka zo Španielska je _____. Lekárka, ktorá lieči zuby, je _____. Výlet, ktorý trvá týždeň, je _____. Šťava z jablák je _____. Noviny, ktoré vychádzajú ráno, sú _____. Sveter z vlny je _____. Tričko z bavlny je _____. Pohár zo skla je _____. Stroj, ktorý šije, je _____.

2. Od uvedených podstatných mien utvorte individuálne alebo druhové privlastňovacie prídavné mená. Pozorujte zmeny na morfematickom švíku.

Otec, sestra, pštros, motýľ, baba, ryba, vlk, brat, líška, matka, holub, Bernolák, orol, veľryba, vták, pavúk, študent, mačka, jahňa, kura, krava, človek, knieža, sused, kolegyňa, učiteľ, plavkyňa, hroch, baran, priateľ, dcéra, zajac, kohút, hus, vrabec, tiger, had, krokodíl, jeleň, syn, žaba, koža, páv, lekár, včela, sova, sob, vrana, lev, lekárka.

3. Pomocou prípon *-ský, -ovský, -anský/-iansky* utvorte adjektíva od vlastných mien.

Fándly, Bernolák, Kežmarok, Hrádok, Jozef, Silvester, Štefan, Prešov, Orava, Slovensko, Karpaty, Komárno, Kapušany, India, Anglicko, Bratislava, Ružomberok, Kalinov, Chmeľovec, Tatry, Banská Bystrica, Hron, Hronec, Medzilaborce, Praha, Košice, Štúr.

4. Od slovies a podstatných mien utvorte prídavné mena. Využite ich vo vetách alebo v slovných spojeniach.

Štát, túlať sa, mzda, noc, večer, panovať, pohreb, baliť, stavba, zhovárať sa, prechádzka, tiecť, biť, obrázok, piť, ovocie, slama, železo, minúť, mäso, skúšať, jazyk, múka, mlieko, očisťovať, cukor, prútie, ruka, variť, benzín, čitateľ, meter, bývať, zohnúť, internát, bádateľ, dospievať, kôň, strieľať, handra.

5. Utvorte zoslabujúce alebo zosilňujúce prídavné mená pomocou prípon alebo predpôň.

Zelený, slabý, chorý, malý, vysoký, veľký, žltý, kyslý, sladký, chudý, sprostý, krásny, starý, úzky, dobrý, pekný, hlboký, ozrutný, jemný, biely, bledý, tichý, zdravý, ľahký, krehký, suchý, krátky, hlboký, svetlý, mäkký, skromný, široký, hnedý, ružový, sivý, studený, dlhý, pôvodný, dávny, milý.

6. Pomocou prípon *-ný/-ený*, *-ový*, *-ský/-cký* utvorte od podstatných mien vzťahové prídavné mená.

Veta, obrázok, kôň, krava, stavba, jazyk, muž, zemiak, príroda, gotika, handra, drevo, sopka, výška, atmosféra, technológia, prezident, orech, tvaroh, kov, sobota, izba, hora, more, zem, les, škola, pole, voda, väzeň, priateľ.

7. Pomocou prípon *-ový*, *-ný* utvorte prídavné mená s významom „vyhotovený z toho, čo označuje základné podstatné meno“, napríklad *huba – hubový*. Prídavné mená využite v slovných spojeniach.

8. Utvorte prídavné mená modifikačnej kategórie pomocou prípon *-učký*, *-unký*, *-učičký*, *-kavý*, *-alinký*, *-ilinký*, *-ul'ký*, *-enky*, *-ičký*, *-ičičký*.

Príklad: bledý – bledučký – bledunký — bledulinký – bledušký.

Pekný, malý, drahý, tenký, sladký, tichý, skromný, holý, nový, biely, chutný, zdravý, dobrý, slabý, zlatý.

9. Určte slovotvorný základ, slovotvorný formant a slovotvorný postup uvedených prídavných mien.

Ružový, daždivý, nasprostastý, pramalý, ošetrovateľkin, slabučský, minerálny, mäsitý, čašníčkin, školský, závislý, poznámkový, tekutý, autorský, štátny, vtáčí, mzdový, vlčí, sestrin, detský, liečivý, kuchárkin, babský, nočný, panovačný.

10. Urobte slovotvorný rozbor prídavných mien.

Májový, prezidentský, skúšobný, chorľavý, zamilovaný.

Praktické cvičenie č. 9

TVORENIE SLOVIES A PRÍSLOVIEK

1. Mutačné kategórie slovíes.
2. Modifikačné a reprodukčné kategórie slovíes.
3. Modifikačné a transpozičné kategórie prísloviiek.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexicografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
8. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Buzássyová, K.: Intencia slovesného deja a deverbatívna slovotvorná paradigma. Jazykovedný časopis, 21, 1970, s. 113-124.
2. Buzássyová, K.: Sémantická štruktúra slovenských deverbatív. 1. vyd. Bratislava, Veda 1974, 236 s.
3. Dočekal, M.: Dvojitá prefixace a sémantika sloves pohybu. Slovo a slovesnosť, 4, 70, 2009, s. 327-341.
4. Dvonč, L.: Trpné prídavné slovíes vzorov *bit'*, *vidiet'*, *česať* a *držať*. Slovenská reč, 27, č. 4, 1962, s. 205-212.
5. Dvonč, L.: Sloveso *ísť* a jeho odvodeniny. Slovenská reč, 51, 1986, s. 358-361.
6. Horecký, J.: Sémantické a derivačné pole slovíes *ísť* a *chodiť*. Slovenská reč, 64, 1999, č.4, s. 202-208.
7. Horecký, J.: Sloveso *znať* a jeho odvodeniny. Kultúra slova, 29, 1995, č. 1, s. 14-17.
8. Horecký, J.: Slovesá odvodené od podstatných mien. Kultúra slova, 37, 2003, č. 6, s. 333-336.
9. Janočková, N.: Slovotvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine. (K štatútu slovesného vidu v slovenčine). Slovenská reč, 69, 2004, č. 2, s. 65-84.

10. Janočková, N.: O kosémii predponových slovies. Slovenská reč, 67, 2002, s. 321-329.
11. Kollár, D.: Sémanticko-derivačné problémy ruských a slovenských adverbií. In: Jazykovedné štúdie. 16. Red. J. Ružička. Bratislava, Veda 1981, s. 267-276.
12. Košková, M.: Prefixálna morféma *вз-* v bulharčine a jej slovenské pendanty. Slavica Slovaca, 47, 2012, č. 1, s. 19-29
13. Lovás, D.: Konverzia slovies na substantíva. Jazykovedný časopis, 32, 1981, č. 1, s. 33-42.
14. Malíková, M. O.: O novších denominatívnych slovesách. Kultúra slova, 19, 1985, č. 7, s. 238-241.
15. Marsinová, M.: Odvodzovanie adjektív a adverbií typu *milučký, milučko*. Slovenská reč, 35, 1970, s. 340-349.
16. Marsinová, M.: Slovesá z prídavných mien v slovenčine. In: Jazykovedné štúdie. 3. Spisovný jazyk. Red. J. Ružička. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1958, s. 107-166.
17. Ondrus, P.: Konverzia medzi slovnými druhmi v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca, 6, Bratislava, Alfa 1977, s. 409-420.
18. Oravcová, A.: Predpony vo výkladovom slovníku. Slovenská reč, 58, 1993, s. 96-100.
19. Peciar, Š.: Funkcie slovesných predpôn *nad-*, *pod(o)-*, *pred(o)-* v slovenčine. Slovenská reč, 33, 1968, č. 4, s. 210-216.
20. Pisárčiková, M.: Slovesá s príznakom zdobnenosti a ich synonymické vzťahy. Kultúra slova, 15, 1981, č. 2, s. 33-38
21. Pisárčiková, M.: Predponové slovesá *ukončiť, skončiť, dokončiť, zakončiť*. Kultúra slova, 25, 1991, č. 1, s. 9-14.
22. Pisárčiková, M.: Synonymia slovies s predponou *u-*. Kultúra slova, 25, 1991, č. 3, s. 71-76.
23. Pisárčiková, M.: Synonymia slovies s predponou *u-* (Dokončenie). Kultúra slova, 25, 1991, č. 4, s. 102-109.
24. Sekaninová, E.: Sémantická analýza predponového slovesa v ruštine a slovenčine. Bratislava 1980.
25. Секанинова. Э.: К сопоставлению русских и словацких приставочных глаголов. Slavica Slovaca, 22, 1987, č. 3, s. 251-263
26. Šikra, J.: Derivačné vzťahy spôsobových a zreteľových adverbií a adjektív. Slovenská reč, 53, č. 3, 1988, 129-139.
27. Šikra, J.: Slovo tvorná interpretácia adverbiálnych formantov. Slovenská reč, 53, 1988, č. 4, s. 217-220.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Urobte slovo tvorný rozbor slov.

Bratský, vymazať, jazykoveda, europoslanec, učiteľ.

2. Pomocou prefixov alebo suffixov utvorte od uvedených slovies iné možné slovesá.

Letieť, písať, robiť, hovoriť, spať.

3. Vytvorte čo najviac slovies s predponami:

Vy-, roz-, nad-, pre-.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Utvorte slovesá od podstatných mien. Aké slovotvorné postupy a slovotvorné prostriedky ste použili pri tvorení slovies?

Telefón, gazda, hlad, blázon, popol, drogy, vietor, lyže, kosa, model, dym, voda, kávačka, priateľ, kôň, havran, vdova, vôňa, pečiatka, vlákno, farba, obraz, guma, bicykel, šport, báseň, chyba, noc, lak, číslo, soľ, mydlo, trieda, obed, kyslík, cukor, práca, kniha, schôdza, klinec.

2. Od prídavných mien utvorte slovesá mutačnej kategórie.

Chorý, biely, zelený, lesklý, pochabý, chudý, tučný, skromný, reálny, anonymný, veselý, múdry, pekný, smutný, bledý, smiešny, kvalitný, nervózny, bláznivý, mladý, krivý, sýty, príjemný.

3. Pomocou prefixov alebo suffixov utvorte slovesá modifikačnej kategórie.

Skočiť, mazať, hovoriť, kresliť, jesť, nieť, liať, spať, predať, dokresliť, stretnúť, biť, dobiť, opiť sa, bežať, škrabať, písať, umyť, zložiť, zložiť, sčítať, zaspať, klamať, robiť, kričať, hrať, dokončiť, spustiť, chodiť.

4. Pomocou predpôn tvorte odvodené slovesá. Uved'te význam odvodených slovies.

ob- kresliť...

od- farbiť...

nad- letieť....

pod- plávať...

pred- kloniť sa....

roz- jasniť sa...

v- hodiť....

vz- bĺknúť....

5. V slovesách určte prefixy a zistite ich význam.

Dobehnúť, odpiť, nalomiť, nahryznúť, preletieť, ochorieť, vyhlásiť, rozmnožiť, nadiktovať, poškodiť, prenajať, zdokonaliť, vyletieť, pribehnúť, oklamať, podkovať, zblednúť, podpísať, narobiť sa, okradnúť, rozohnať, zhromaždiť, otočiť, rozbaliť, upiť sa, nahnúť, odliat, zhrabať, zotrieť, odniesť.

6. Od uvedených slov pomocou rôznych predpôn utvorte čo najviac slovies.

Končiť –

Behať –

Letieť –

Ísť –

Niešť –

Písať –

Biť –

Piť –

7. Tvorte slovesá predponami o-, u-, pre-, pri-, vy-, po-, na-, za-, v-, od-, pod-, nad-, pred-, roz-, vz-, s-, z-, zo-.

8. Od uvedených slovies utvorte všetky možné tvary prechodníkov a prídavných mien.

Vybrať, hovoriť, učiť, šiť, písať, čítať, variť, volať, vziať, chytať, česať, rozumieť, vidieť, počuť, utrieť, hynúť, padnúť, kričať, niešť, piecť.

9. Od prídavných mien vytvorte príslovky. Akým postupom vznikajú tieto príslovky?

Slovenský, dlhý, pekný, bratský, bosý, vysoký, dobrý, ťažký, rovný, drobný, tichý, tuhý, slepý, živý, nemý, svieži, slabý, ročný, jasný, zlý, hospodársky, telegrafický, silný, vd'áčny, zložitý, mladý, drahý, skromný, chladný, obyčajný, poľský, vidný, zaslúžený, chemický, mäkký, chybný.

10. Určte príslovky v slovných spojeniach. Charakterizujte ich tvorenie.

Kladné hodnotenie – kladne hodnotiť, správny výpočet – správne vypočítať, maximálne využitie – maximálne využiť, pustý dom – dom vyzeral pusto, otcovský dom – koná otcovsky, súčasný prechod – súčasne prechádzať, rýchly návrat – rýchlo sa vrátiť, skorý odchod – skoro odísť, priateľský človek – správať sa priateľsky, strojová výroba – strojovo vyrábať.

11. Od substantív v slovných spojeniach utvorte príslovky.

Príklad: Nenáročný, čo sa týka plochy – plošne nenáročný.

Riadený pomocou procesora –

Zúčastniť sa ako pretekár –

Pomocou argumentov –

Spisovateľ spracoval –

Určené v čase –

12. Pomocou prefixov a sufixov modifikujte adverbiá.

Dnes, ticho, včera, včas, pomaly, málo, zajtra, pešo, dlho, tuho, široko, ďaleko, ľahko.

13. Zdôvodnite, ako sa utvorili uvedené príslovky.

Veselo, krížom, blízko, po rusky, mlčky, cestou, vcelku, postojacky, opatrne, náhodou, jasno, stojmo, smelo, dúškom, múdro, po slovensky, ticho, časom, rýchlo, celkom, domov, nadlho, po sediačky, dokonale, bežky, okamžite, miestami, zhora, zeleno, husto, milo, bokom, väčšinou, po domácky, zoširoka, nechtiac, bežkom, zversky, po anglicky.

14. Od uvedených prísloviiek vytvorte, kde je to možné, druhý a tretí stupeň. Všímajte si alternácie na styku morféme.

Rýchlo, veľa, krátko, čitateľne, dobre, zľava, nízko, milo, blede, smelo, ťažko, málo, blízko, úzko, vysoko, energeticky, ďaleko, veľmi, vidno, pekne, draho, lacno, neskoro, dodnes, zle, domov, hlboko, ťažko, ľahko.

15. Doplňte vety, rozlíšte príslovky a predložkové výrazy. Vysvetlite tvorenie prísloviiek.

Daj si obklad ... sa tváril, že nič nevidí. (naoko/na oko).

Usiloval sa vyloviť zabudnuté Báseň odrecitovala (spamäti/z pamäti)

Operní speváci si musia dávať pozor Aby vás počul, musíte hovoriť (nahlas/na hlas)

... niekto zaklopal na dvere. ... okamihu som sa otočil. (vtom/v tom)

... sa nadýchni a pomaličky vydychuj. Tú rybu akiste vylovili (zhlboka/z hlbiny)

... urobíme kompót a časť dáme do koláča. ... sa nám koláč vydaril. (sčasti/z časti)

... sa zasmial. ...toho človeka sa môžeš spoľahnúť. (nasilu/na silu)

Praktické cvičenie č. 10

TVORENIE ZÁMEN A ČÍSLOVIEK

1. Tvorenie zámen v slovenčine.
2. Tvorenie čísloviek.
3. Tvorenie skupinových a radových čísloviek.
4. Tvorenie násobných a druhových čísloviek.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.

4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
8. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Marsinová, M.: Zložené zlomkové výrazy typu *tri a pol* a ich odvodeniny. Kultúra slova, 14, 1980, s. 178-181.
2. Malíková, M. O.: Zložené slová s kvantitatívnymi morfémmi s významom základných čísloviek (v ruštine a slovenčine). Slavica Slovaca, 15, 1980, č. 3, s. 249-260.
3. Ondrus, P.: Klasifikácia a systematický opis zámen v slovenčine. Slovenská reč, 38, 1973, s. 209 – 219
4. Sabol, F.: Nové vymedzenie čísloviek. Slovenská reč, 58, 1993, s. 302 – 305.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Od uvedených zámen vytvorte pomocou predpôn tvorte čo najviac neurčitých zámen.

Kto, čo, aký, ktorý, kde, kedy.

2. Zistite ako sú utvorené uvedené negatíva: *nikto, nič, nijaký, nikde, nikdy.*

3. Od uvedených základných čísloviek tvorte skupinové a radové číslovky.

Dva, osem, jeden, dvadsať, sto, deväť, štyri, sedem, jedenásť, tri.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Zistite, ako sa utvorili uvedené zámená.

Bárs kto, bárs čo, bárs aký, bárs ktorý, bárs kde, bárs kedy; dakto, dačo, dajaký, daktorý, dakde, dakedy, dakoľko; voľakto, voľačo, voľaktorý, voľakde, voľakedy; všelikto, všeličo, všelikde; hocikto, hocičo, hocijaký, hociktorý, hocikde, hocikedy; niekto, niečo, nejaký, niektorý, niekde, niekedy, niekoľko; podaktorý, poniektorý; nikto, nič, nijaký, nikde, nikdy.

2. Určte sémantické odtenky neurčitých zámen v nasledujúcich vetách. Zistite, kedy môžete zámená s morfémmi *nie-, da-, voľa-* bez významovej zmeny nahradiť zámenom s morfémmou *-si* a kedy táto zmena nie je možná.

1. A nedalo sa mu nejako pomôcť? – 2. Mohol to urobiť ktokoľvek z nás. – 3. Málokedy mi bolo tak ťažko ako v tej chvíli. – 4. Chlapec už povystrájal všelijaké huncútstva. – 5. Miesta je tu bárskoľko. – 6. Sotvaktorý z nich poznal tieto názory. – 7. Kadekto rozprával o tom, čo sa stalo. – 8. Čo ako napínal sluch, nepočul vôbec nič. – 9. Vtom niekto zaklopal na dvere. – 10. Mohol si si kúpiť nejaké lepšie šaty. – 11. Niektorú nedeľu vás navštívím. – 12. Tak veru, dakomu na tom záleží. – 13. Voľajako sa mi do toho nechce. – 14. So sokolom sa mu nejako nedarí.

3. Utvorte čo najviac neurčitých zámen pomocou predpôn *nie-, da-, voľa-, poda-, bár-/bárs-, hoci-, sotva-, leda-, ni-, všeli-, kade-*.

Kto, čo, kde, ako, aký, kedy, ktorý, koľko.

4. Pomocou proklitickej morfémy *tam-, hen* alebo enklitickej morféma *-to* utvorte ukazovacie zámená. Použite ich vo vetách.

5. Pomocou enklitických morfémm *-si, -že, -koľvek* utvorte zámená.

Kto, čo, kde, ako, aký, kedy, ktorý, koľko.

6. Využívajúc morfémy *-učký, bohvie-, čertvie-* tvorte expresívne zámená. Použite ich v slovných spojeniach.

7. Od základných čísloviek tvorte radové číslovky. Všimnite si alternácie.

Dva, jeden, dvadsaťosem, štyri, pätnásť, tridsaťosem, tri, päť, desať, šesť, deväť, sedem, jedenásť, dvadsaťtri, štyridsaťpäť, šesťdesiatosem, stodva, osemnásť, tridsať, sedemdesiatšesť, sto, tisíc.

8. Pomocou prípon *-oje, -oro, -ero* tvorte skupinové číslovky.

Päť, osem, sto, dva, štyri, deväť, jedenásť, tridsať, tri, tisíc, viac, obidva, desať, pätnásť.

9. Upravte a rozlíšte základné a skupinové číslovky:

1. Zjem iba (3, 5) (zemiaky)..... 2. Denne číta (1, 2, 3)(noviny). 3. Na stanici lanovky sme našli (4) (rukavice) 4. Má (1, 5)..... (hodinky). 5. (6) (ponožky)..... je ešte na sušiaku. 6. Kúpil (5) (ponožky) a (7) (slipy) 7. Kúpime ešte (4) (nožnice) 8. Do zajtra musíme opraviť (4) (sánky) a (2) (lyže). 9. Napísal (1, 21).....(veta). 10. V izbe.....(byť) (1)..... (žena) a (1) dieťa /(2) (žena) a (1) dieťa /(5) (žena) a (1) dieťa.

10. Vo vetách použite násobné číslovky.

2x si rozmysli a 1x povedz. Kto včas vstáva, 2x dáva. Niektoré učivo si treba 1x, 2x, 3x zopakovať. Otázku musel zopakovať 4x. Zuby si treba umývať najmenej 2x denne. Naša trieda zorganizovala besedu s 2x majstrom Slovenska v behu na 100 m. Môj priateľ je 20x darca krvi.

11. Utvorte skupinové číslovky.

Kúpili si (3) topánok. Za pol roka zodral (4) papúč a (5) teplákov. Na narodeniny dostal (2) rukavíc. Vyskúšala si (10) šiat, a nekúpila si ani jedny. Natrel farbou (2) dverí. Mali doma (8) hladných detí.

12. Nahrad'te čísla druhovými číslovkami. Vysvetlite ich tvorenie.

Odoberal (4) časopisy. Mama použila pri varení jedla (3) korenie. Príklad má (2) riešenie. Na reprezentačnom plese servírovali (5) víno a (4) jedlo. V obchode majú (2) mlieko a (3) chlieb. Jeseň má (100) farby. V obchode bolo (3) víno a (5) pivo.

Praktické cvičenie č. 11

TVORENIE PREDLOŽIEK, SPOJOK, ČASTÍC A CITOSLOVIEC

1. Prvotné a druhotné predložky v slovenčine.
2. Tvorenie druhotných spojok.
3. Tvorenie častíc v slovenčine.
4. Tvorenie citosloviec.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
3. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
5. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
6. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
7. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
8. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Horecký, J.: Predložka *proti* a predpona *proti-*. Kultúra slova, 29, 1995, č. 5, s. 275-278.
2. Kačala, J.: Dvojčlenná spojka *skôr, skorej – ako, než (a) nie*. Kultúra slova, 27, 1993, č. 3, s. 70-74.
3. Kačala, J.: Distributívny predložkový výraz *od – cez – (až) po*. Kultúra slova, 39, 2005, č. 3, s. 142-147.
4. Oravec, J.: Slovenské predložky v praxi. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1968, 224 s.
5. Pauliny, E.: Slovenská gramatika (Opis jazykového systému). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981, s. 63-86.
6. Sabol, F.: Príspevok k spresneniu klasifikácie častíc. Slovenská reč, 53, 1988, s. 295-299.
7. Vojteková, M.: Predložky v spisovnej slovenčine a poľštine. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis. Monografia 93 (UP 228/310). Prešov: Prešovská univerzita v Prešove Filozofická fakulta 2008, 163 s.
8. Vojteková, M.: Zložené predložky v spisovnej slovenčine, poľštine a češtine. In: Slavistika v premenách času (štúdie z jazykovednej a literárnovednej komparatistiky). Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 23.-24. apríla 2009. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2009, s. 197-209.
9. Vojteková, M.: Druhotné predložky v spisovnej slovenčine. In: Vidy jazyka a jazykovedy. Na počesť Miloslavy Sokolovej. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011, s. 196-206.
10. Vojteková, M.: Dynamika systému sekundárnych predložiek v spisovnej slovenčine. In: Jazyk – médiá – text. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, konanej dňa 5.11.2010 na pôde Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2012, s. 380-387.

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Od prvotných predložiek utvorte čo najviac zložených predložiek.

Nad –

Pod –

Pred –

Medzi –

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Uved'te, ako sa vytvorili druhotné predložky.

Vplyvom, zásluhou, vyše, navyše, dovrchu, začínajúc, končiac, rátajúc, nerátajúc, počítajúc, počínajúc od, súdiac podľa, vo svetle, po boku, z hľadiska, zo stanoviska, na úkor, s výnimkou, spolu s, popod, v porovnaní s, v súhlase s, v závislosti od, v zhode s, v záujme, v dôsledku, na účet, na rozdiel od, na základe.

2. Od prvotných predložiek utvorte čo najviac zložených predložiek.

Nad, pod, pred, medzi, za, proti, pri.

3. Vo vetách vyhľadajte predložky a určte, ako sú utvorené.

Babička s deťmi si sadla vedľa. Vedľa mňa sedel môj brat. Nechod' okolo horúcej kaše. Jano chodí denne okolo. Deti sa kúpali neďaleko hrádze. Neďaleko stál pekný salaš. Včera boli všetci mimo. Býva mimo mesta. Obrátil všetko hore nohami. Ceny benzínov išli hore.

4. Vysvetlite, ako sa vytvorili uvedené častice. Tri použite vo vetách.

Čerta, paroma, navel'a, hádam, veru, slovom, figu, bezpochyby, vcelku, vôbec, namojpravdu, bodaj, koniec koncov, len a len, azdaže, bodajže, ešteže, isteže, povedzme, doslova, naopak, napokon, namojveru.

5. Vo vetách vyhľadajte častice a určte, ako sú utvorené.

Študenti rozhodne nesúhlasili s nariadením katedry. Rozhodne príd'te, čakáme vás! Prídem hneď. Neurobím to, čo sa hneď rozdrapíš. Otec o tom dobre vie. Dobre, že sa mu niečo nestalo.

6. Charakterizujte tvorenie spojok.

A predsa, ale predsa, ale zato, no jednako, a zatiaľ, a napriek tomu, často – často, vzhľadom na to, že, namiesto toho, aby, ba ešte i, a dokonca.

7. Vysvetlite, ako vznikli uvedené citoslovčia.

Hybaj, č'up, tresk, beda, bože, dočerta, chráňboh, chvalabohu, prepána, prepánajána, doparoma, dofrasa.

8. Utvorte citoslovčia, ktoré vyjadrujú:

preľaknutie – _____,	vyzváňanie zvonov – _____,
hlas kravy – _____,	prejav údivu – _____,
hlas vrany – _____,	pád niečoho – _____.

9. Slovesá vo vetách nahrad'te citoslovcami.

Pod strechou vrkali holuby. _____

Zabuchla dvere na triede. _____

Mačka mňaukala na dvore. _____
Vrana krákala na strome. _____

Praktické cvičenie č. 12

TVORENIE ZLOŽENÝCH SLOV (KOMPOZÍT)

1. Tvorenie zložených podstatných mien.
2. Tvorenie zložených prídavných mien.
3. Skracovanie lexém.

Povinná literatúra:

1. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.
2. Gavurová, M.: Skratka ako lexéma: (abreviačná motivácia v lexike). Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2013.
3. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971.
4. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
5. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011.
6. Dolník, J.: Lexikológia. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
7. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015.
8. Ondrus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
9. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.

Odporúčaná literatúra:

1. Bozděchová, I.: Tvoření slov skládáním. Praha, ISV 1995.
2. Buzzássyová, K.: Zložené slová z hľadiska internacionalizácie a inovácií. Jazykovedný časopis, 54, 2003, č. 1-2, s. 31-50.
3. Dvonč, L.: Akademické tituly a ich skratky. Kultúra slova, 15, 1981, s. 45-48.
4. Dvonč, L.: Vedecké hodnosti a ich skratky. Kultúra slova, 15, 1981, č. 4, s. 233-236.
5. Dvonč, L.: Písanie skratiek viacslovných vlastných mien. Kultúra slova, 19, 1985, č. 5, s. 146-151.
6. Dvonč, L.: Pomenovania typu *áčko*. Kultúra slova, 20, 1986, č. 8, s. 279-282.
7. Horecký, J.: Skratky titulov *profesor* a *docent*. Kultúra slova, 18, 1984, č. 8, s. 283-284.

8. Kačala, J.: Utváranie kvantity v skratkových slovách. *Kultúra slova*, 31, 1997, č. 6, s. 321-326.
9. Kesselová, J.: O zložených adjektívach s časťou *-tvorný*. *Slovenská reč*, 53, 1988, s. 151-157.
10. Kočiš, F.: Adverbiálno-objektové zložené syntagmy. *Slovenská reč*, 51, 1986, s. 79-92.
11. Majtán, M.: Kompozitné štruktúry v slovenskej onymii. *Slovenská reč*, 63, 1998, č. 1, s. 13-24.
12. Marsinová, M.: Zložené zlomkové výrazy typu tri a pol a ich odvodeniny. *Kultúra slova*, 14, 1980, s. 178-181.
13. Malíková, M. O.: Zložené slová s kvantitatívnymi morfémmi s významom základných čísloviek (v ruštine a slovenčine). *Slavica Slovaca*, 15, 1980, č. 3, s. 249-260.
14. Malíková, M. O.: Grécko-latinské kvantitatívne morfémy v zložených slovách (na materiáli slovenčiny a ruštiny). *Slavica Slovaca*, 18, 1983, č. 1, s. 30-44.
15. Malíková, M.O.: Sémantická analýza zložených slov tvorených morfémmou *novo-* (v slovenčine a ruštine). *Slavica Slovaca*, 21, 1986, č. 1, s. 27-39.
16. Mitter, P.: K hybridním složeninám (s prvním komponentom cizího pôvodu) v NSČ 2. *Jazykovedný časopis*, 56, 2005, č. 1, s. 31-44.
17. Mitter, P.: Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího pôvodu v současné češtině. *Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Acta Universitatis Purkynianae* 2003, 190 s.
18. Mitter, P.: Kompozice v kontextu současné češtiny. *Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Acta Universitatis Purkynianae* 2006, 165 s.
19. Mitter, P.: Hybridní složeniny s prvním komponentem domácího pôvodu v současné češtině. *Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Acta Universitatis Purkynianae* 2008, 148 s.
20. Mitter, P.: Několik poznámek ke schémátům slovotvorněmotivačních vztahu kompozít. *Jazykovedný časopis*, 60, 2009, č. 2, s. 145-144.
21. Považaj, M.: Skratky a značky a ich spracovanie v *Krátkom slovníku slovenského jazyka*. *Kultúra slova*, 18, 1984, č. 7, s. 225-231.
22. Považaj, M.: Diakritické znamienka v iniciálových skratkách a skratkových slovách. *Kultúra slova*, 17, 1983, č. 6, s. 372-374.
23. Sabol, F.: Nad pravopisom zložených slov. *Slovenská reč*, 51, 1986, s. 93-96.
24. Sokolová, M. – Ivanová, M. – Vužňáková, K.: Prínos slovníka koreňových morfémm v slovenčine k charakteristike kompozít. *Jazykovedný časopis*, 56, 2005, č. 2, s. 99-126.
25. Šoková, S.: Skratky a skratkové slová v hovorenom jazyku. *Kultúra slova*, 17, 1983, č. 4, s. 105-109.
26. Valeková, Ľ.: O nových slovách s časťou *video-*. *Kultúra slova*, 25, 1991, č. 10, s. 333-335.

27. Vužňáková, K.: Slovo tvorné (onomaziologické) kategórie a slovo tvorný význam derivátov a kompozít v slovenčine. Jazykovedný časopis, 57, 2006, č. 1, s. 13-32.
28. Vužňáková, K.: Slovník slovenských kompozít a práca so slovníkom v primárnom vzdelávaní. In: Slovo o slove. Zborník katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Ročník 16. Prešov 2010, s. 75-98.
29. <http://sun.pf.unipo.sk/ssks.pf.unipo.sk>

ÚLOHY NA SAMOSTATNÚ PRÁCU ŠTUDENTOV

1. Vytvorte čo najviac slov s komponentom

malo –
seba –
euro –
video –

2. Čo znamenajú uvedené skratky?

NR SR, OSN, SAV, SAD, MHD, SR, VÚB, Pb, PhD., DPH, Sk.

CVIČENIA VYKONÁVANÉ NA HODINÁCH

1. Ktoré z uvedených slov sú kompozitá a ktoré sú kvázikompozitá.

Jazykoveda, agrokompex, rýchlo dráha, darmožráč, zlatovláska, černo zem, makroproblém, videozáznam, nanebovstúpenie, samovrah, ježibaba, malovýroba, veľkosklad, grafoman, rusofil, drevopriemysel, štrkopiesok, minisukňa, multivitamín, telocvik, vlastizradca, euromena, bioorganický, euroadministratíva, europoslanec.

2. Utvorte čo najviac slov s komponentom

šéf –
spolu –
veľko –
rýchlo –
dvoj –
sam –
auto –

3. Urobte slovo tvornú analýzu kompozít.

Rýchlooprava, nemecko-slovenský, jednosmerný, dvojciferný, prvorodený, vlastizradca, chlebo darca, guľomet, ohňostroj, modrotlač, novomanžel, horenos, kovovýroba, poľnohospodár, tlčhuba, vydriduch, kníhtlačiareň, ľahkovážny,

kníhtlač, automechanik, Rakúsko-Uhorsko, foneticko-fonologický, sedmospáč
rádiolokátor, drevorubač, spolupáchatel', spolupracovník.

4. Zistite, z ktorých slovotvorných základov vznikli zložené slová.

Olejomaľba, vlastizrada, časopriestor, mucholapka, horolezec, vodopád, lesopark,
vzducholod', zbrojmajster, rovnošata, rodokmeň, sedmospáč, smrtonosný,
spoluhláska, starobylý, veľkomysel'ný, veľryba, žalobaba, zlatovlasý, zemepán,
vševied, vodorovný, valibuk, druhohory, čiernozem, d'alekonosný, snehobiely,
samouk, zloduch, tvrdohlavý, darmožráč, štvorvalcový, nosohltan, prefixálno-
sufixálny, svetlosivý.

5. Urobte slovotvornú analýzu kompozít. Nájdite ich motivujúce syntagmy (príp. združené pomenovania alebo frazémy), vyčleňte v nich slovotvorné základy, spájacie morfémy, (príp. formanty), zistite, akým slovotvorným postupom sú utvorené.

- tohtosezónny, vodováha, psovod, sladkovodný, železobetón, vedecko-fantastický, sedmoslivkár;
- štvorročný, sebadôvera, samovládca, ohňovzdorný, Eurázia, britsko-francúzsky;
- práceneschopný, rýchlodráha, drevorezba, modrooký, kovovýroba, koalíčno-opozičný, tvrdohlavý;
- závideniahodný, mrakodrap, zahraničnopolitický, zemeguľa, regionálno-nacionálny, hlavolam;
- dvojtakt, trojizbový, vetroplach, autodoprava, rukolapný, rýchlopis, desaťbodový, stredopoliar, málokrvný, dvojjápas;
- dlhoročný, piadimužík, starovek, nízkokalorický, štvorlístok, samočinný, zemetrasenie, veľkoobchod, hadojašter, päťposchodový.

6. Podčiarknuté slová nahrad'te jedným zloženým slovom a vetu vhodne upravte.

Starý otec má strieborné vlasy.

Kúp múku z hrubého zrna.

Pavarotti je tenorista známy na celom svete.

Vážim si ľudí, ktorí hovorí pravdu.

Navštevujete krúžok fotografovania?

Nájdí si priateľa hodného dôvery.

7. Ktoré časti slov patria k sebe? Pospájajte ich.

TEPLO	PIS
HORO	MER
SVETLO	LEZEC
LETO	RADIE
STĽPO	HRÁDOK
HROMO	PIS

ZEME
ZLATO
KRASO

BITIE
VLÁSKA
NOS

8. Z dvoch slov utvorte zložené prídavné mená. Vysvetlite, aký slovotvorný postup ste využili. K prídavnému menu napíšte vhodné podstatné mená.

každý – denný.....
dlhý – trvajúci.....
niekoľký – hodinový.....
krátky – doba.....
celý – denný.....
jedenásť – ročný.....
sladký – kyslý.....
krátky – srst'.....
čistý – krv.....

9. Utvorte zložená slová:

zem, guľa –
život, písať –
drevo, rúbať –
polovica, ostrov –
dejiny, písať –
hore, liezť –

10. Určte interfixy v nasledujúcich kompozitách.

Jazykoveda, mierumilovný, štrkopiesok, hluchonemý, muchotrávka, choroboplodný, horolezec, prvologista, novozámocký, bacilonosič, ropovod, dvojfázový, , zahraničnopolitický, zemeguľa, pravdepodobný, polotma, storočný, svetobežník, mrazuvzdorný, dvojjazyčný, hlavolam, vetroplach.

11. Čo znamenajú uvedené skratky?

CSc., Cu, č.ú., čl., doc., č., AIDS, RUS, SOŠ, UA, prof., SK, ZŠ, SĽUK, Mgr., Bc., atď., Au, PC, EÚ, USA.

12. Uved'te 5 príkladov skratiek, ktoré patria do vašej aktívnej individuálnej lexikálnej zásoby.

13. Vytvorte skratky nasledujúcich abreviačných motívantov.

Filozofická fakulta Prešovskej univerzity
Pieninský národný park
Tatranský národný park
Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied
Vyšší územný celok
Slovenská autobusová doprava

Hrubý domáci produkt
Všeobecná úverová banka
Remeselnícke potreby
Medzinárodný menový fond
Slovenská demokratická a kresťanská únia
Daň z pridanej hodnoty.

14. Určte motivant skratiek *AIDS*, *UNESCO*, *HIV*, *MHD*, *UNIMA* (ak motivant nepoznáte, určte význam, ktorý skratke pripisujete, napr. *NATO* – *Severoatlantická aliancia/pakt*).

15. Uvedené skratky preložte do ukrajinčiny.

AIDS, HIV, OSN, DPH, cm, m, USA, MMF, UNESCO, s.r.o., pred n. l., napr.,
tzv.

POSTUP PRI MORFEMATICKOM ROZBORE

1. Vyčleniť gramatickú morfému.
2. Vyčleniť základ slova.
3. Vyčleniť derivačné morfémy.
4. Vyčleniť koreň.
5. Vyčleniť všetky iné morfémy.
6. Nájsť možné varianty morfém.
7. Nájsť slová so spoločným koreňom.

Napríklad:

uč–i–tel’–k–a
K T D D G

pred–vol–áv–a–j–ú
D K M T I G

chúd’–at–k–o
K I D G

ak–ý–koľvek
K G K

tov–ár–en–sk–ý
K D D D G

K – koreňová morféma
D – derivačná morféma
G – gramatická morféma
F – formová morféma
M – modifikačná morféma
T – tematická morféma
I – interfigovaná morféma
S – spájacia morféma

POSTUP PRI SLOVOTVORNOM ROZBORE ODVODENÝCH SLOV

V predložených postupoch vychádzame z učebnice J. Furdíka *Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia)*. Ed. M. Ološtiak. Prešov, Nauka 2004.

Náčrt všeobecného postupu:

1. Zistiť, či je slovo motivované – nájsť jeho východiskové slovo (motivant).
2. Porovnaním rozoberaného slova s motivantom vyčleniť slovotvorný základ (s prípadnými alternáciami a trunkáciami) a slovotvorný formant.
3. Formulovať, akým slovotvorným postupom je slovo utvorené.
4. Zistiť motivačnú intenciu.
5. Napísať slovotvorný vzorec.
6. Porovnať slovotvorný (nie lexikálny!) význam slova.
7. Nájsť slová s rovnakými slovotvornými parametrami (základ, formant, význam), a tým dokázať zaradenie slova do slovotvorného typu.
8. Na základe slovotvorného významu pokúsiť sa nájsť slová z iných slovotvorných typov rovnakej onomaziologickej kategórie, teda zaradiť slovo do onomaziologickej kategórie a typu onomaziologickej kategórie.

Príklad:

Uvažujeme o slove *BANKÁR*. Prečo sa *bankár* volá *bankár*?

- Lebo je majiteľom (riaditeľom, pracovníkom) banky.
Ako je slovo *bankár* utvorené?

- Východiskovým slovom je podstatné meno *banka*. „Poskytlo“ svojmu utvorenému slovu časť *bank-* (teda bez gramatických morférov). Táto časť sa stala **slovotvorným základom** utvoreného slova. K nemu sa pripája časť *-ár*, ktorá odlišuje utvorené slovo od východiskového – **slovotvorný formant**. Je to **slovotvorná prípona (sufix)**, slovo je teda utvorené **príponovým postupom (sufixáciou)**.

Motivačná intencia derivátu *bankár* je —> L —> (je motivované slovom *banka*; zároveň je motivantom ďalších motivátov: *bankársky*, *bankárka*, *bankárstvo*).

Slovotvorný vzorec motivátu *bankár* má podobu $Z_s + -ár$ (substantívny slovotvorný základ - ide teda o desubstantívum – s formantom *-ár*).

Rovnakými prostriedkami aj rovnakým postupom sú utvorené slová:

- ryba* —> *ryb-ár* (niekto, kto chytá *ryby*)
huba —> *hub-ár* (niekto, kto zbiera *huby*)
údržba —> *údržb-ár* (niekto, kto sa stará o *údržbu*)
krížovka —> *krížovk-ár* (niekto, kto lúšti *krížovky*)
odborníci —> *odbor-ár* (niekto, kto pracuje v *odboroch*)
trojka —> *trojk-ár* (niekto, kto má na vysvedčení *trojky*)

Všetky tieto slová sú odvodené od podstatných mien príponou *-ár*, pomenávajú osoby, ktoré majú dejový vzťah k predmetu pomenovanému východiskovým podstatným menom (to je ich spoločný **slovotvorný význam**), patria teda do jedného a toho istého **slovotvorného typu**.

Takýto istý slovotvorný význam však majú napr. aj podstatné mená *colník* (vyberá *clo*), *lesník* (stará sa o *les*), *hutník* (pracuje v *hute*), ale aj *huslista* (hrá na *husliach*), *bagrista* (pracuje s *bagrom*), *futbalista* (hrá *futbal*). Aj tieto slová sú odvodené od podstatných mien, ale inými slovotvornými príponami. Vzhľadom na rovnaký slovotvorný význam i rovnaký typ slovotvorného základu ich možno zadeliť do rovnakej **onomaziologickej kategórie**, v tomto prípade do kategórie **konateľských názvov**. Keďže sa pri slovotvornom akte mení význam slova, motivát zaradíme do **mutačného typu onomaziologickej kategórie**.

POSTUP PRI SLOVOTVORNOM ROZBORE ZLOŽENÝCH SLOV

Náčrt všeobecného postupu:

1. Zistiť, či je slovo motivované – nájsť motivanty, motivujúcu syntagmu, prípadne frazému.
2. Porovnaním rozoberaného slova s motivantmi vyčleniť slovotvorné základy (s prípadnými alternáciami a trunkáciami), prípadne spájaciu morfému a slovotvorný formant.
3. Formulovať, akým kompozičným slovotvorným postupom je slovo utvorené.
4. Zistiť motivačnú intenciu.
5. Napísať „slovotvorný vzorec“.
6. Porovnať slovotvorný (nie lexikálny!) význam slova.
7. Nájsť slová s rovnakými slovotvornými parametrami (základy, význam, prípadné formanty), a tým dokázať zaradenie kompozita do slovotvorného typu.
8. Na základe slovotvorného významu pokúsiť sa nájsť kompozitá z iných slovotvorných typov rovnakej onomaziologickej kategórie, teda zaradiť zložené slovo do onomaziologickej kategórie a typu onomaziologickej kategórie.

Príklad:

Uvažujeme o slove *OBČIANSKOPRÁVNÝ*.

Prečo sa *občianskoprávny* volá *občianskoprávny*!

- Lebo sa týka občianskeho práva.

Ako je slovo *občianskoprávny* utvorené?

- Východiskovým slovom je združené pomenovanie *občianske právo*. „Poskytlo“ svojmu utvorenému slovu časti *občiansk- a práv-* (teda bez gramatických morféme). Tieto časti sa stali **slovotvornými základmi** utvoreného slova, medzi ktorými sa nachádza spájacia morféma *-o-*. K druhému základu sa pripája **slovotvorný formant** *-ny*, ktorý je **slovotvornou príponou (sufixom)**. Slovo je teda utvorené **kombinovaným kompozično-derivačným (presnejšie kompozično-sufixálnym) postupom**.

Motivačná intencia tohto kompozitá je —> L —> (jeho motivanty sú komponentmi združeného pomenovania *občianske právo*; analyzované kompozitum je samo potenciálnym motivantom príslovky *občianskoprávne*).

Slovotvorný vzorec motivátu *občianskoprávny* má podobu $Z_{ad} + -o- + Z_s + -ny$ (prvý slovotvorný základ adjektívny, spájacia morféma *-o-*, druhý slovotvorný základ substantívny s formantom *-ny*, ktorý je fonologicky podmieneným variantom sufixu *-ný*).

Rovnakými prostriedkami aj rovnakým postupom sú utvorené napr. tieto kompozitá (odvodenosť, resp. neodvodenosť prvého komponentu nie je dôležitá):

trestné právo —> *trestn-o-práv-ny* (taký, ktorý sa týka *trestného práva*)

celý národ —> *cel-o-národ-ný* (taký, ktorý sa týka *celého národa*)

literárna veda —> *literárn-o-ved-ný* (taký, ktorý sa týka *literárnej vedy*)

celé zrnó —> *cel-o-zrn-ný* (taký, ktorý má *celé zrná*)

veľký pôst —> *veľk-o-pôst-ny* (taký, ktorý sa týka *veľkého pôstu*)

Všetky tieto slová sú odvodené od adjektívnych atributívnych syntagiem alebo združených pomenovaní. Pomenávajú statické príznaky, ktoré sa týkajú substantíva v druhom slovotvornom základe (to je ich spoločný **slovotvorný význam**), patria teda do jedného slovotvorného typu.

Takýto istý slovotvorný význam však majú napr. aj kompozitá *vysoškolský* (týkajúci sa *vysokej školy*), *banskobystrický* (týkajúci sa *Banskej Bystrice*), *vodnostĺpcový* (týkajúci sa *vodného stĺpca*). Aj tieto slová sú odvodené od atributívnych syntagiem pomocou spájacej morfémy *-o-*, ale inými slovotvornými príponami. Vzhľadom na rovnaký slovotvorný význam i rovnaké typy slovotvorných základov ich možno zadeliť do rovnakej **onomaziologickej kategórie**, v tomto prípade do kategórie **determinatívnych kompozít z atributívnych syntagiem s prvým slovotvorným základom adjektívnym**. Keďže sa pri slovotvornom akte uskutočňuje významová zmena, motivát zaradíme do **mutačného typu onomaziologickej kategórie**.

KONTROLNÉ OTÁZKY

1. Morfematika ako jazykovedná disciplína.
2. Vymedzenie a skúmanie morfémy v slovenskej jazykovede.
3. Morfematická štruktúra slova.
4. Pojem a definícia morfémy. Hlavné príznaky morfémy.
5. Charakteristika koreňových a derivačných morfém.
6. Charakteristika modifikačných a gramatických morfém.
7. Slovtvorba ako jazykovedná disciplína.
8. Vzťah derivatológie k iným jazykovedným disciplínam.
9. Pojem a definícia derivatémy.
10. Slovtvorné prostriedky.
11. Slovtvorný základ a slovtvorný formant.
12. Derivačné slovtvorné postupy.
13. Základné slovtvorné spôsoby v slovenčine.
14. Slovtvorný systém: štruktúra a funkcie.
15. Tendencie slovtvorného vývinu slovenčiny.
16. Slovtvorné útvary: pojem a charakteristika.
17. Tvorenie substantív v slovenčine.
18. Tvorenie adjektív v slovenčine.
19. Tvorenie sloviac v slovenčine.
20. Tvorenie prísloviac v slovenčine.
21. Tvorenie zámen v slovenčine.
22. Tvorenie čísloviac v slovenčine.
23. Tvorenie predložiac, spojok, častíc a citosloviac.
24. Tvorenie zložených slov v slovenčine.
25. Skratky v slovenčine.
26. Morfematická a slovtvorná štruktúra slova.

TESTY

1. Morféma *-om* v slove *dub-om* je:

- a) koreňová;
- b) gramatická;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

2. Morfematika sa venuje skúmaniu:

- a) foném;
- b) morféme;
- c) lexém;
- d) syntagiem.

3. Morféma *naj-* v slove *naj-lep-š-í* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

4. Objektom slovotvorby sú:

- a) odvodené lexikálne jednotky;
- b) odvodzujúce lexikálne jednotky;
- c) motivujúce lexikálne jednotky.

5. V ktorom riadku je slovotvorná štruktúra zdobnenín vyznačená správne?

- a) fúz-ik, lab-ka, vankúš-ik;
- b) fúzi-k, labk-a, vank-úšik;
- c) fú-zik, lab-ka, vankúš-ik.

6. V odvodenom slove *čitateľský* je slovotvorný základ:

- a) čitateľ;
- b) čitateľka;
- c) čítať;
- d) vyčítať.

7. V ktorom riadku je v slovách *mestský*, *učiteľ*, *kosisko*, *vlasáč* slovotvorná prípona správne

odčlenená od slovotvorného základu?

- a) *mests-ký*, *učit-el'*, *kosi-sko*, *vlas-áč*;
- b) *mest-ský*, *učí-tel'*, *kos-isko*, *vlasá-č*;
- c) *mest-ský*, *uči-tel'*, *kos-isko*, *vlas-áč*;
- d) *mests-ký*, *uči-tel'*, *kosi-sko*, *vlas-áč*.

8. Slovo *podkolenky* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) prefixáciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

9. Slovotvorný typ je skupina slovotvorne motivovaných slov, ktoré majú spoločný:

- a) typ slovotvorného základu, slovotvornú paradigmatu, slovotvorný formant;
- b) typ slovotvorného základu, slovotvorný formant, slovotvorný význam;
- c) typ slovotvorného základu, slovotvornú reťaz, slovotvorný význam.

10. Slovo *prútie* je utvorené:

- a) prefixáciou;
- b) sufixáciou;
- c) transflexiou;
- d) multiverbizáciou.

11. Morféma *-ček* v slove *chlap-ček* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

12. Morféma *ne-* v slove *nefajčiar* je:

- a) koreňová;

- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

13. V ktorom riadku je slovotvorná štruktúra zdobnenín vyznačená správne?

- a) mam-ička, ruč-ka, vankúš-ik;
- b) mamič-ka, ručk-a, vank-úšik;
- c) ma-mička, ruč-ka, vankúš-ik;

14. V ktorej z možností nie sú všetky slová utvorené rovnakým spôsobom?

- a) pračlovek, nadčas, podpriemer;
- b) slovenský, sprievodkyňa, veršotepec;
- c) krasokorčuliar, samoobsluha, rýchloopravovňa.

15. Slovo *strel'ba* je odvodené od slova:

- a) strieľať sa;
- b) strelec;
- c) strieľaný;
- d) strieľať.

16. Slovo *rybí* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) multiverbizáciou.

17. Základové slovo k odvodenému slovu *nožíček* je:

- a) nožík;
- b) nôž;
- c) nožisko;
- d) noha.

18. *Dat'* – *dávať* – *vydávať* – *vydavateľ* – *vydavateľský* je príklad:

- a) slovotvornej paradigmy;

- b) slovotvorného radu;
- c) slovotvorného typu;
- d) slovotvornej kategórie.

19. Slovo *moreplavec* vzniklo:

- a) skracovaním pomenovaní;
- b) spojením slov do viacslovného pomenovania;
- c) zložením z dvoch slov;
- d) preberaním cudzích slov.

20. Súbor slovotvorných paradigiem a slovotvorných radov vychádzajúcich od jedného spoločného nemotivovaného slova tvorí:

- a) slovotvorný typ;
- b) slovotvorné hniezdo;
- c) slovotvorný význam;
- d) slovotvorný základ.

21. Morféma *-ou* v slove *žen-ou* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

22. Morféma *-š* v slove *nov-š-í* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

23. Slovo *podpísať* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvodením slovotvornou predponou;
- c) odvodením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

24. Slovo *černozem* je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;

- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

25. V ktorom riadku je slovotvorná štruktúra zdobnenín vyznačená správne?

- a) fúz-ik, lab-ka, vankúš-ik;
- b) fúzi-k, labk-a, vank-úšik;
- c) fú-zik, lab-ka, vankúš-ik.

26. V odvodenom slove medovníkársky je slovotvorný základ:

- a) medovníkár;
- b) medovníkárka;
- c) medovníkárčiť’;
- d) medový.

27. V ktorom riadku patria všetky slová k mutačnému typu onomaziologickej kategórie?

- a) mestský, učiteľ, čitateľ, vlasáč;
- b) mestský, dlanisko, učiteľ, kosisko;
- c) mestský, učiteľ, krotkosť, zloba;
- d) mestský, jajkať, učiteľ, vlasáč.

28. Slovo pohrudnica je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) konfixáciou.

29. Súbor slovotvorných typov zjednotených rovnakým slovotvorným významom tvorí:

- a) onomaziologickú kategóriu;
- b) typ onomaziologickej kategórie;
- c) slovotvorné hniezdo;
- d) slovotvornú paradigmu.

30. Iniciálové skratky vznikajú:

- a) použitím jednej alebo viacerých začiatkových hlások slova;
- b) spojením začiatkových hlások

- alebo spojením slabík slov viacslovného názvu;
- c) zo začiatkových písmen viacslovného názvu;
- d) prenášaním významu slov.

31. Skratkové slová:

- a) čítame ako slová a nemôžeme ich skloňovať
- b) čítame ako slová a môžeme ich skloňovať;
- c) nečítame ako slová a môžeme ich skloňovať;
- d) čítame ako slová a píšeme za nimi bodku.

32. Slovné spojenie mesto svietilo vzniklo:

- a) metonymicky;
- b) odvodzovaním;
- c) skladaním;
- d) metaforicky.

33. Skrátené pomenovanie TANAP je:

- a) skratkové slovo;
- b) značka;
- c) skratka;
- d) iniciálová skratka.

34. Skrátené pomenovanie cm je:

- a) značka;
- b) iniciálová skratka;
- c) skratkové slovo;
- d) skratka.

35. Za značkami bodku:

- a) vždy píšeme;
- b) niekedy píšeme;
- c) málokedy píšeme;
- d) nikdy nepíšeme.

36. Ktorá z dvojíc k sebe nepatrí?

- a) NaCl – značka;

- b) a pod. – skratka;
- c) OSN – značka;
- d) EÚ – iniciálová skratka.

37. Skrátené pomenovanie MUDr. je:

- a) značka;
- b) skratka;
- c) iniciálová skratka;
- d) skratkové slovo.

38. Slová, ktoré vznikli spojením dvoch slov, nazývame:

- a) zložené;
- b) viacslonné;
- c) dvojslonné;
- d) zložené.

39. Ktoré slovo nevzniklo skladaním?

- a) včelín;
- b) krutovláda;
- c) perokresba;
- d) vodoliečba.

40. Správne utvorené slovo od podstatného mena *strom* je slovo:

- a) stromček;
- b) stromeček ;
- c) stromčok;
- d) stromočok.

41. Zo slovného spojenia *čistiareň, ktorá rýchlo čistí* je utvorené zložené slovo:

- a) autočistiareň;
- b) rýchla čistiareň;
- c) rýchloumyvárka;
- d) rýchločistiareň.

42. Prídavné meno odvodené slovotvornou príponou od slova *med'* je:

- a) medový;

- b) medenný;
- c) medený;
- d) pomedený.

43. Z ktorých slov sa nedá utvoriť nové slovo skladaním?

- a) zver, lekár;
- b) vlasť, veda;
- c) auto, škola;
- d) socha, rieka.

44. Ktoré zo slov vzniklo odvodením slovotvornou príponou?

- a) výpredaj;
- b) klavirista;
- c) nástroj;
- d) podchod.

45. Morféma *-ček* v slove *braček* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

46. Morféma *-ou* v slove *sestrou* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

47. Morféma *-š* v slove *väčší* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

48. Slovo *rozprávka* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) konfixáciou.

49. Morféma *-ík* v slove *stolík* je:

- a) koreňová;
- b) gramatická;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

50. V ktorom riadku sú všetky slová prechýlené:

- a) učiteľka, filologička, lekárka;
- b) učiteľka, dievča, lekárka;
- c) lekárka, filologička, žena;
- d) filologička, dobrák, zlatko.

51. Slovo *blahobyť* je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

52. Slovo *nábregie* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) konfixáciou.

53. Morféma *naj-* v slove *najtichší* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

54. V ktorom riadku sú všetky slová prechýlené:

- a) priateľka, chirurgička, lekárka;
- b) učiteľka, žena, lekárka;
- c) lekárka, dievča, dáma;
- d) spisovateľka, dobrák, zlatko.

55. Slovo *podbradník* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) prefixáciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

56. Slovo *skálie* je utvorené:

- a) prefixáciou;
- b) sufixáciou;
- c) transflexiou;
- d) multiverbizáciou.

57. Slovo *jelení* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) multiverbizáciou.

58. Slovo *dobyť* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;
- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

59. Morféma *-om* v slove *stolom* je:

- a) koreňová;
- b) gramatická;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

60. Morféma *naj-* v slove *najvyšší* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

61. Morféma *-y* v slove *stoličky* je:

- a) koreňová;
- b) gramatická;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

62. Morféma *-ov* v slove *otcov* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

63. Slovo *líščí* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) multiverbizáciou.

64. Základové slovo k odvodenému slovu *nôžka* je:

- a) nožík;
- b) nôž;
- c) nožisko;
- d) noha.

65. *Škola – školák – školáčka – školáčkin* je príklad:

- a) slovotvornej paradigmy;
- b) slovotvorného radu;
- c) slovotvorného typu;
- d) slovotvornej kategórie.

66. Slovo *vysokoškolák* vzniklo:

- a) skracovaním pomenovaní;
- b) spojením slov do viacslovného pomenovania;
- c) zložením z dvoch slov;
- d) preberaním cudzích slov.

67. Morféma *-ám* v slove *učiteľkám* je:

- a) koreňová;
- b) gramatická;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

68. Morféma *-š* v slove *milší* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

69. Slovo *ježibaba* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;

- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

70. Slovo *tlčhuba* je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

71. Slovo *chybička* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) konfixáciou.

72. Slovo *predmestie* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) prefixáciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

73. Slovo *šialenstvo* je utvorené:

- a) prefixáciou;
- b) sufixáciou;
- c) transflexiou;
- d) multiverbizáciou.

74. Morféma *-ov* v slove *májový* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

75. Morféma *ne-* v slove *nepracovať* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

76. Slovo *krutovládca* vzniklo:

- a) skracovaním pomenovaní;

- b) spojením slov do viacslovného pomenovania;
- c) zložením z dvoch slov;
- d) preberaním cudzích slov.

77. Morféma -š v slove mlad-š-í je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

78. Slovo vyšit' vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;
- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

79. Slovo kníhkupectvo je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

80. V ktorom riadku patria všetky slová k mutačnému typu onomaziologickej kategórie?

- a) mestský, učiteľ, čitateľ, vlasáč;
- b) mestský, dlanisko, učiteľ, kosisko;
- c) mestský, učiteľ, krotkosť, zloba;
- d) mestský, jajkať, učiteľ, vlasáč.

81. Morféma naj- v slove najdlhší je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

82. Slovo náplečník je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) prefixáciou;
- c) transflexiou;

- d) konfixáciou.

83. Slovo krovie je utvorené:

- a) prefixáciou;
- b) sufixáciou;
- c) transflexiou;
- d) multiverbizáciou.

84. Morféma nôž v slove nôžka je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

85. Morféma pod- v slove podbradník je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

86. Slovo obrí je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) multiverbizáciou.

87. Slovo štrkopiesok vzniklo:

- a) skracovaním pomenovaní;
- b) spojením slov do viacslovného pomenovania;
- c) zložením z dvoch slov;
- d) preberaním cudzích slov.

88. Morféma -k v slove študentka je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

89. Morféma -i- v slove robit' je:

- a) koreňová;
- b) relačná;

- c) derivačná;
- d) modifikačná.

90. Slovo *bozkat'* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;
- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

91. Slovo *mrakodrap* je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

92. Slovo *dožadovať sa* je utvorené:

- a) sufixáciou;
- b) transflexiou;
- c) prefixáciou;
- d) konfixáciou.

93. Slová *videokazeta, pravnik, tatranský, maloobchod* vznikli:

- a) skladaním a odvodzovaním;
- b) skladaním a spájaním;
- c) skracovaním a odvodzovaním;
- d) skracovaním a skladaním.

94. V ktorej z možností vznikli všetky slová rovnakým spôsobom:

- a) vyšetrovateľ, pedagogička, ctižiadostivý, protihrač;
- b) humánný, lesklý, stromček, hlásateľka;
- c) zákop, nákup, výstava zverolekár;
- d) mamička, zemeguľa, výlet, kolegyňa.

95. V ktorej možnosti nevznikli slová rovnakým spôsobom:

- a) autodielfňa, prababka, vzducholod', drevotrieska;

- b) poviedkar, dusivý, bábkar, drôtený;
- c) nadpráporčík, podporučík, podplukovaník, poddôstojník.

96. Slovo *podporučík* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;
- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

97. Slovo *poviedkar* je utvorené:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

98. Morféma *ar-* v slove *bábkar* je:

- a) koreňová;
- b) relačná;
- c) derivačná;
- d) modifikačná.

99. Slovo *poľnohospodárstvo* vzniklo:

- a) skladaním;
- b) odvođením slovotvornou predponou;
- c) odvođením slovotvornou príponou;
- d) bezpríponovo.

100. Slovo *pedagogička* vzniklo:

- a) kompozíciou;
- b) deriváciou;
- c) transflexiou;
- d) konfixáciou.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

MORFEMATIKA

1. Bosák, J. – Buzássyová, K.: Východiská morfémovej analýzy (Morfematika. Slovtvorba). In: Jazykovedné štúdie XIX. Bratislava, Veda SAV 1985.
2. Buzássyová, K.: K triedeniu koreňových morfém transformačnou metódou. Jazykovedný časopis, 20, 1969, s. 33-49.
3. Czéreová, B.: Vokálne alternácie v radixoch. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 145-164.
4. Horecký, J.: Obsah, forma a funkcia morfémy. Jazykovedný časopis, 1995, roč. 46, č. 1, s. 17-22.
5. Horecký, J.: Morfematická štruktúra slovenčiny. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1964, 194 s.
6. Horecký, J.: O morfémach *ново-* a *знову-*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 3, s. 148-151.
7. Jacko, J.: Morfematické a slabičné delenie slov. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 39, 1992/93, s. 344 – 347.
8. Ološtiak, M. – Ološtiaková, L.: Morfematika a slovtvorba slovenčiny. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 2018. 244 s.
9. Porubcová, J.: Práca s morfematickou stavbou slova v strednej škole. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 44, 1997/1998, č. 7-8, s. 215-223.
10. Sokolová, M. – Genčí, J.: Morfematicko-derivačné štruktúry lexém. In: Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania). Prešov 2006, s. 102-110.
11. Sokolová, M. – Ivanová, M. – Dziaková, K.: Zásady spracovania slovníka koreňových morfém v slovenčine. Jazykovedný časopis, 2003, 54, č. 1-2, s. 67-82.
12. Sokolová, M. – Moško, G. – Šimon, F. – Benko, V.: Morfematický slovník slovenčiny. Prešov, Náuka 1999.
13. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. Prešov 2005, 584 s.
14. Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. 3., upravené a doplnené vydanie. Prešov 2012, 690 s.
15. Sokolová, M. – Šimon, F. – Moško, G.: Zásady morfematickej analýzy v morfematickom slovníku slovenčiny. Jazykovedný časopis, 47, 1996, č. 1, s. 41-50.
16. Sokolová, M. – Šimon, F.: Segmentácia prevzatých slov v slovenčine. Jazykovedný časopis, 45, 1994, č. 2, 128-149.
17. Sokolová, M.: Didaktický pohľad na morfematickú analýzu v slovenčine. Slovenská reč, 56, 1991, s. 305-314.

18. Sokolová, M.: Morfematický výskum slovenčiny medzi XIII. a XIV. slavistickým zjazdom. *Jazykovedný časopis*, 59, 2008, č. 1-2, s. 25-36.
19. Sokolová, M.: Morfematika vo vyučovaní slovenského jazyka na vysokých školách. In.: *Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania)*. Prešov 2006, s. 177-234.
20. Sokolová, M. – Šimon, F. – Moško, G.: Predpony v morfematickom slovníku spisovnej slovenčiny. In: *Studia Philologica. Annus III*. Prešov 1996, s. 100-114.
21. Sokolová, M.: Riešenie statusu derivačnej a modifikačnej morfémy v morfematickom slovníku slovenčiny. In: *Словообразование в его отношениях к другим сферам языка (Игорю Степановичу Улуханову к 65-летию со дня рождения)*. Innsbruck 2000, s. 127-138.
22. Šimon, F.: Alternácie a varianty koreňových morfémy prevzatých slov. In: *Morfematický výskum slovenčiny (možnosti jeho štatistického, elektronického a didaktického spracovania)*. Prešov 2006, s. 165-174.

SLOVOTVORBA

Všeobecné otázky slovotvorby

1. Balážiková, K.: Konverzia ako špecifický princíp slovotvorby. *Slovenský jazyk a literatúra v škole*, 44, 1997/1998, č. 5-6, s. 149-161.
2. Bartková, J.: Slovtvorná čelad slova *robot*. *Kultúra slova*, 20, 1986, č. 5, s. 150-153.
3. Betáková, V.: *O vyučovaní tvorenia slov*. 2. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1979.
4. Bosák, J.: O vymedzení univerbizácie. *Slovenská reč*, 52, 1987, s. 231-237.
5. Buffa, F.: O nárečových slovtvorných variantoch a synonymách. *Slovenská reč*, 53, 1988, č. 1, s. 26-34
6. Bugárová, M.: Fungovanie slovtvorného mechanizmu v texte. In: *Fungovanie jazykových prostriedkov v texte*. Red. E. Krošláková. Nitra, Vysoká škola pedagogická v Nitre 1996, s. 69-77.
7. Bugárová, M.: Využívanie slovtvornej afinity v texte. *Slovenská reč*, 61, 1996, s. 65-72.
8. Bujalka, A. – Baláž, P. – Rýzková, A.: *Slovenský jazyk I. Zvuková stránka jazyka. Náuka o slovnej zásobe*. Bratislava, Univerzita Komenského 2000.
9. Buzássyová, K.: Ako vznikajú nové slová. *Kultúra slova*, 10, 1976, s. 129-133.
10. Buzássyová, K.: Konkurenčné formanty ako prostriedky štylistickej a sémantickej diferenciacie. In: *Dynamika súčasnej češtiny z hľadiska*

- lingvistické teorie a školské praxe. Red. R. Brabcová – F. Štícha. Praha, Univerzita Karlova 1988, s. 113-120.
11. Buzássyová, K.: Spätná väzba medzi slovotvorbou a textom. In: *Fungovanie jazykových prostriedkov v texte*. Red. E. Krošláková. Nitra, Vysoká škola pedagogická 1996, s. 11-21.
 12. Buzássyová, K.: Zdroje sémantických príznakov slovotvorne motivovaných slov. In: *Jazykovedné štúdie*. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice, 14. – 17. januára 1980). Red. J. Ružička. Bratislava, Veda [1981], s. 151-159.
 13. Buzássyová, K.: Slovtvorné paradigmy: ich sémantická podmienenosť a určenosť. In: *Studia Academica Slovaca. Prednášky XXXVII. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava, 2001, s. 72-82.
 14. Dokulil, M.: *Tvoření slov v češtině*. 1. Teorie odvodzování slov. Praha: ČSAV, 1962. 264 s.
 15. Dokulil, M.: K otázce slovnědruhových převodů a přechodů, zvl. transpozice. *Slovo a slovesnost*, XLIII-1982, s. 257-271.
 16. Dolník, J.: *Lexikológia*. Bratislava, Univerzita Komenského 2003.
 17. Dolník, J.: Mnohovýznamovosť a sémantické odvodzovanie. *Kultúra slova*, 23, 1989, č. 10, s. 321-329.
 18. Dolník, J.: Motivácia a lexikalizácia. *Slovenská reč*, 60, 1995, č. 2, s. 65-70.
 19. Dolník, J.: Vnútoraná forma slova. *Slovenský jazyk a literatúra v škole*, 36, 1989/1990, č. 2, s. 33-38.
 20. Dziačková, K.: Historicko-epistemologický rozmer slovotvornej motivácie. *Jazykovedný časopis*, 53, 2002, č. 2, s. 127-135.
 21. Furdík, J.: *Zo slovotvorného vývoja slovenčiny*. Bratislava: SPN, 1971, 81 s.
 22. Furdík, J.: Jazykový štatus slovotvorne motivovaného slova. In: *Studia Philologica. Annus III*. Prešov 1996, s. 48-56.
 23. Furdík, J.: Motivačná intencia slova. *Slovenská reč*, 63, 1998, s. 321-329.
 24. Furdík, J.: Náčrt vývinu slovotvorby za posledných 50 rokov. In: *Jazykovedný zápisník*, 16, 1997, s. 31-32 (tézy prednášky konanej 27. 11. 1997 v pobočke Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV v Banskej Bystrici).
 25. Furdík, J.: O slovotvorných výskumoch na fakultách PU. *Prešovská univerzita, periodikum Akademickej obce Prešovskej univerzity*, 2, 1998, č. 5-6, s. 9.
 26. Furdík, J.: O súčasných smeroch slovotvorného výskumu. *Jazykovedný časopis*, 20, 1969, s. 63-78.
 27. Furdík, J.: O vývine názorov Jána Horeckého na slovotvorbu. In: *Človek a jeho jazyk*. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Na počesť profesora Jána Horeckého. Red. K. Buzássyová. Bratislava, Veda 2000, s. 331-338.
 28. Furdík, J.: O slovotvorných príponách s gramatickou funkciou. *Slovenská reč*, 32, 1967, č. 6, s. 342-345.

29. Furdík, J.: Slovanská slovotvorba z hľadiska všeobecnej jazykovedy. In: Словообразование в его отношениях к другим сферам языка (Игорю Степановичу Улуханову к 65-летию со дня рождения). Innsbruck 2000, s. 7-12.
30. Furdík, J.: Súčasný stav výskumu slovenskej slovotvorby. Slovenská reč, č. 1, 2001, s. 52-55.
31. Furdík, J.: Slovenská slovotvorba (teória, opis, cvičenia). Ed. M. Ološtiak. Prešov, Náuka 2004, 201 s.
32. Furdík, J.: Slovotvorná motivácia a jej jazykové funkcie. 1. vyd. Levoča, Modrý Peter 1993, 200 s.
33. Furdík, J.: Slovotvorná motivovanosť slovnej zásoby v slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 7. Prednášky XIV. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava, Alfa 1978, s. 103-115.
34. Furdík, J.: Slovotvorne motivované slovo ako jazykový znak. In: Jazykovedné štúdie. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice 14. - 17. januára 1980). Red. J. Ružička. Bratislava, Veda 1981, s. 145-149.
35. Furdík, J.: Štylistické dimenzie slovotvorne motivovaného slova. Jazykovedný časopis, 38, 1987, č. 1, s. 25-31.
36. Furdík, J.: Jazykový status slovotvorne motivovaného slova. In: Studia Philologica. 3. Acta Facultatis Paedagogicae Universitatis Šafarikanae. Red. Z. Stanislavová et al. Prešov, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, Pedagogická fakulta v Prešove 1996, s. 48-55.
37. Furdík, J.: Život so slovotvorbou a lexikológiou. Editori: Martin Ološtiak, Lucia Gianitsová-Ološtiaková. Košice, Vydavateľstvo LG 2005, 472 s.
38. Horecký, J.: O slovách s predponou *gama-*. Kultúra slova, 15, 1981, č. 4, s. 97-99.
39. Horecký, J.: Predpona *roz-* v onomaziologickej štruktúre slovenčiny. Kultúra slova, 38, 2004, č. 5, s. 265-268.
40. Horecký, J.: Sémantické pole slov *voliť* – *voľba*. Kultúra slova, 24, 1990, č. 6, s. 214-216.
41. Horecký, J.: Slová s koreňom *-nik*. Kultúra slova, 38, 2004, č. 6, s. 351-352.
42. Horecký, J.: Slová s predponou *vz-*. Kultúra slova, 39, 2005, č. 5, s. 290-291.
43. Horecký, J.: Slovenská lexikológia I. Tvorenie slov. Bratislava, SPN 1971, 255 s.
44. Horecký, J.: Slovotvorná sústava slovenčiny. Bratislava, SAV 1959, 218 s.
45. Horecký, J.: Slovotvorná a morfematická štruktúra slovenčiny. In: Studia Academica Slovaca. Prednášky XXXI. letného seminára slovenského jazyka a literatúry. Bratislava, 1995, s. 75-77.

46. Horecký, J.: Onomaziologická štruktúra slovenčiny. Bratislava: Slovenská jazykovedná spoločnosť pri SAV, Jazykovedný ústav Ľudovíta Štúra SAV 2003, 59 s.
47. Horecký, J.: Typy onomaziologickej bázy. In: Výraz a význam v jazyku. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008, s. 87-90
48. Ivanová, M.: Dynamický aspekt slovotvornej motivácie a jeho zachytenie v slovníku koreňových morféme slovenčiny. Slovenská reč, 74, 2009, č. 2, s. 65-80
49. Jacko, J.: Binaristická koncepcia tvorenia slov v základnej škole. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 31, 1984/85, s. 137-141.
50. Kačala, J.: Sémantická derivácia na základe príľahlosti. Slovenská reč, 63, 1998, č. 2. s. 65-75.
51. Kačala, J.: Sémantická problematika slovnodruhových prechodov. (Slovnodruhové prechody z neurčitých slovesných tvarov). Slovenská reč, 52, 1987, s. 198-207.
52. Kredátusová, J.: Onomaziologické odlišnosti v slovnej zásobe spisovnej slovenčiny a ukrajinčiny. Slavica Slovaca, č. 1, 2001, s. 35-47.
53. Kučer, V.: Sporné prípady substantivizácie a syntax. Slavica Slovaca, 17, č. 1, 1982, s. 40-51.
54. Lexikálna sémantika a derivatológia. Editor Martin Ološtiak. Košice, LG 2007, 190 s.
55. Michalidesová, A.: O slovotvornej variantnosti a synonymite. Slovenská reč, 43, č. 3, 1978, s. 160-166.
56. Navrátil, L.: Teoretické východiská slovotvorby. Slovenský jazyk a literatúra v škole, 44, 1997/1998, č. 9-10, s. 270-274
57. Ološtiak, M.: Život ako permanentná motivácia. (K nedožitej sedemdesiatke profesora Juraja Furdíka). Slovenská reč, 70, 2005, č. 1-2, s. 60-69.
58. Ološtiak, M.: Interlingválna a slovotvorná motivácia. Jazykovedný časopis, 58, 2007, č. 2, s. 103-112.
59. Ološtiak, M.: Proprium ako slovotvorný motivant (rozšírená verzia). Slovenská reč, 72, 2007, č. 6, s. 321-343.
60. Ološtiak, M.: Spolupráca slovotvornej motivácie s inými typmi lexikálnej motivácie. Jazykovedný časopis, 60, 2009, č. 1, s. 13-34.
61. Ološtiak, M.: Registrová motivácia lexikálnych jednotiek (o vzťahu medzi pojmami lexikálna zásoba, register sociolekt). Jazykovedný časopis, 61, 2010, č. 1, s. 31-42.
62. Ološtiak, M.: O frazeologickej motivácii lexikálnych jednotiek. Slovenská reč, 76, 2011, č. 1, s. 6-27.
63. Ološtiak, M.: Aspekty teórie lexikálnej motivácie. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011. 339 s.
64. Ološtiak, M.: Kvalitatívne a kvantitatívne aspekty tvorenia slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2015. 1023 s.

65. Ološtiak, M. – Vojteková, M. – Oriňaková, S.: Slovtvorná adaptácia a kompozitnosť v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2018. 249 s.
66. Ološtiak, M. a kol.: Kapitoly zo slovtvornej adaptácie prevzatých slov v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2021. 206 s.
67. Ondrejovič, S.: O multiverbizačných procesoch v spisovnej slovenčine. Slovenská reč, 53, 1988, s. 337-348.
68. Onrdus, P. – Horecký, J. – Furdík, J.: Súčasný slovenský spisovný jazyk. Lexikológia. Bratislava 1980.
69. Oravcová, A.: Predpony vo výkladovom slovníku. Slovenská reč, 58, 1993, s. 96-100.
70. Palková, L.: Univerbizácia v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2018. 268 s.
71. Palkovič, K.: Druhotné prípony v slovenčine. Slovenská reč, 56, 1991, s. 27-34.
72. Ripka, I. – Imrichová, M.: Kapitoly z lexikológie a lexikografie. Prešov 2011, 236 s.
73. Ripka, I. – Imrichová, M.: Základy slovenskej lexikológie. Prešov 2004.
74. Sabol, F.: Univerbizácia daktorých dvojslovných výrazov cez prizmu Krátkeho slovníka slovenského jazyka. Slovenská reč, 60, 1995, s. 309-313.
75. Sokolová, J. – Brandys, O.: Základy slovtvorby. Nitra, Univerzita Konštantína Filozofa, 2011, 152 s.
76. Valeková, Ľ.: Slovtvorne motivované slovo v detskej tvorbe Daniela Heviera. Slovenská reč, 58, 1993, s. 140-144.
77. Vužňáková, K.: Doterajšie prístupy k lexikografickému spracovaniu slovtvorby. Slovenská reč, 70, 2005, č. 3, s. 159-173.
78. Žabková, D.: O vzťahu medzi frekvenciou a slovtvornými možnosťami motivujúcich slov. Slovenská reč, 46, 1981, č. 4, s. 222-226.

Slovtvorba podstatných mien

1. Benža, M.: Slovenská príbuzenská terminológia vo svetle kartografického bádania. Slavica Slovaca, 45, 2010, č. 2, s. 129-135.
2. Buffa, F.: O slovtvornej adaptácii prevzatých slov v slovenčine. Slovenská reč, 47, 1982, č. 6, s. 326-331.
3. Buzássyová, K.: Vyjadrovanie významu hromadnosti (kolektívnosti) v dnešnej slovenčine. Kultúra slova, 15, 1981, č. 1, s. 14-21.
4. Buzássyová, K.: Novšie názvy negatívnych vlastností a stavov. Kultúra slova, 20, 1986, č. 10, s. 335-340
5. Buzássyová, K.: Dynamické tendencie v tvorení abstrákt. Slovenská reč, 52, 1987, s. 214-222.

6. Buzássyová, K.: Konkurencia slovotvorných typov s formantmi *-(iz)ácia, -(ova)nie*. Slovenská reč, 48, 1983, s. 268-277.
7. Buzássyová, K.: Konkurencia slovotvorných typov s formantmi *-ita* a *-osť*. Slovenská reč, 51, 1986, s. 142-152.
8. Buzássyová, K.: Novšie názvy vlastností a stavov. Kultúra slova, 20, 1986, s. 335-340.
9. Buzássyová, K.: Tvorenie abstrákt v súčasnej slovenčine. In: Studia Academica Slovaca. 15. Prednášky XXII. letného seminára slovenského jazyka a kultúry. Red. J. Mistrík. Bratislava, Alfa 1986, s. 71-85.
10. Buzássyová, K.: Nominalizačná funkcia abstraktných názvov vlastností. Jazykovedný časopis, 44, č. 1, 1993, s. 25-40.
11. Buzássyová, K.: Vzťah slovotvorného a lexikálneho významu transpozičných derivátov. Slovo a slovesnosť, 41, 1980, s. 127-130.
12. Buzássyová, K.: Názvy deja a názvy vlastností v transpozičnej a nominačnej funkcii. Jazykovedný časopis, 33, č. 1, 1982, s. 21-35.
13. Buzássyová, K.: Vzťah internacionálnych a domácich slov v premenách času. Jazykovedný časopis, 61, č. 2, 2010, s. 113-130.
14. Dolník, J.: Slovotvorný a lexikálny význam činiteľských mien s príponou *-teľ*. Slovenská reč, 49, č. 1, 1984, s. 13-20.
15. Doruľa, J.: Z histórie mien povolání. Slovenská reč, č. 2, 1968, s. 79-87.
16. Dujčíková, V.: Slovotvorná štruktúra prevzatých slov. Slovenské odborné názvoslovie, č. 12, 1957, s. 353-358.
17. Dvonč, L.: Odvođené názvy osôb ženského rodu v spisovnej slovenčine. Slovenská reč, č. 1, 1972, s. 39-48.
18. Dvonč, L.: O produktivite niektorých slovotvorných prípon. Slovenská reč, 38, č. 1, 1973, s. 3-11.
19. Dvonč, L.: Športové výrazy so zakončením *-bal* v spisovnej slovenčine. Kultúra slova, 20, 1986, č. 7, s. 243-248.
20. Dvonč, L.: Deriváty názvov obcí a miest na *-ec* a *-ce*. Kultúra slova, 27, 1993, č. 7-8, s. 230-237.
21. Dvořáková-Žiaranová, R.: Deminutíva v slovenčine a v ruštine alebo o neželateľnej hypertrofii deminutív v prekladoch z ruštiny. Kultúra slova, 19, 1985, č. 6, s. 202-209.
22. Habovštiak, A.: O názvoch starých rodičov. Kultúra slova, 15, 1981, č. 8, s. 205-208.
23. Habovštiaková, K.: Tvorenie zdobneniny od slova *dar*. Slovenská reč, XXI., č. 1-2, 1956, s. 128.
24. Habovštiaková, K.: Názvy členov rodiny a príbuzenstva v slovenčine. In: Jazykovedné štúdie. 13. Ružičkov zborník. Red. J. Horecký. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1977, s. 109-123.
25. Hegerová, K.: Názvy miesta utvorené príponami. Kultúra slova, 21, 1987, č. 4, s. 102-108.
26. Horecký, J.: Podstatné mená s príponou *-osť*. Kultúra slova, 15, 1981, č. 7, s. 225-227.

- 27.Horecký, J.: Deriváty od miestnych mien typu *Krškany*. Kultúra slova, 27, 1993, č. 5-6, s. 169-172.
- 28.Horecký, J.: Názvy jazykov v slovenčine. Kultúra slova, 27, 1993, č. 11-12, s. 340-342.
- 29.Horecký, J.: Zdrobňovacie prípony mužských podstatných mien. Kultúra slova, 30, 1996, č. 2, s. 70-73.
- 30.Horecký, J.: Slová na *-eň* v súčasnej slovenčine. Kultúra slova, 31, 1997, č. 1, s. 21-24.
- 31.Horecký, J.: Mená osôb s príponou *-ník*. Kultúra slova, 37, 2003, č. 1, s. 7-10.
- 32.Jacko, J.: Názvy športovcov s príponou *-ár (-iar)* a ich štylistická diferenciacia. Kultúra slova, 13, 1979, s. 265-268.
- 33.Jacko, J.: O nových názvoch profesií a strojov. Kultúra slova, 13, 1979, s. 236-239.
- 34.Jacko, J.: Nové názvy osôb a vecí (nástrojov). Kultúra slova, 16, 1982, č. 7, s. 230-236.
- 35.Jacko, J.: Obyvateľské mená a adjektívne deriváty od niektorých miestnych mien. Slovenská reč, 39, 1974, s. 304-308.
- 36.Jacko, J.: Produktivita prípon pri názvoch osôb. Kultúra slova, 13, 1979, s. 141-147.
- 37.Jacko, J.: Desubstantíva a deverbatíva s príponou *-ár* ako názvy osôb. Kultúra slova, 15, 1981, č. 7, s. 228-232.
- 38.Jacko, J.: Tvorenie a skloňovanie vlastných mien typu *Rimavan* a *Spišán*. Slovenská reč, 44, 1979, s. 100-105.
- 39.Jacko, J.: O pomenovaniach typu *maratónka – maratónkyňa, vytrvalkyňa, odchovanka – odchovankyňa*. Slovenská reč, 46, č. 4, 1981, s. 254-255.
- 40.Jacko, J.: Nové názvy miesta. Kultúra slova, 18, 1984, č. 6, s. 197-202.
- 41.Jacko, J.: Niektoré zemepisné názvy a ich deriváty. Kultúra slova, 19, 1985, č. 2, s. 49-53.
- 42.Jacko, J.: Názvy osôb s príponou *-ista*. Kultúra slova, 20, 1986, č. 10, s. 340-346.
- 43.Jacko, J.: Prípona *-ár* a jej nový variant *-ar* v názvoch osôb. Kultúra slova, 26, 1992, č. 10, s. 298-305.
- 44.Jacko, J.: Staršie a novšie desubstantíva s príponou *-ista*. Slovenská reč, 59, 1994, s. 156-161.
- 45.Jacko, J.: Tvorenie názvov osôb s formantom *-č, -ník*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 1, s. 17-25.
- 46.Kredátusová, J.: Slovenské a ukrajinské substantíva transpozičnej kategórie – sufixačný spôsob tvorenia. In: *Studia Slovakistica 4. Українсько-словацькі діалоги. Мовознавство. Ужгород 2004*, s. 105-109.
- 47.Kredátusová, J.: Nové slová – substantíva – utvorené pomocou cudzojazyčných predpôn a prefixoidov: (slovensko-ukrajinský porovnávací aspekt). In: *Ukrajnistika v slovanskom kontexte na začiatku nového tisícročia : jazykovedný zborník vedeckých štúdií venovaný životnému*

- jubileu doc. PhDr. Zuzany Hanudel'ovej, CSc. [Editorka: Mária Čižmárová]. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2009, s. 247-265.
48. Kredátusová, J.: Nové substantíva s cudzojazyčným komponentom vo funkcii prefixu v slovenčine a v ukrajinčine In: Hľadanie ekvivalentností IV.: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie rusistov, konanej v dňoch 11. – 13. septembra 2008 na KRaT IRUS FF PU v Prešove. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2009, s. 141-156.
 49. Kučerová, E.: Univerbizácia substantivizáciou dvojslovných pomenovaní mužských osôb. (Na ruskom materiáli v porovnaní so slovenským). Slavica Slovaca, 8, 1973, s. 3-14.
 50. Kušnír, P.: Tvorenie prevzatých názvov osôb podľa príslušnosti v spisovnej slovenčine. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 83-89.
 51. Laliková, T.: O staršej slovenskej príbuzenskej terminológii. Slovenská reč, 54, 1989, s. 88-96.
 52. Laliková, T.: O staršej slovenskej príbuzenskej terminológii. Kultúra slova, 30, 1996, č. 4, s. 204-209.
 53. Majtán, M.: O slovenskej príbuzenskej terminológii. Kultúra slova, 5, 1971, s. 279-281.
 54. Marsinová, M.: Tvorenie činiteľských mien na *-tel'*. Slovenská reč, 20, 1955, s. 357-361.
 55. Neščimenko, G. P.: Očerok deminutivnoj derivacionnoj sistemy v istorii češskogo literaturnogo jazyka. Praha 1980.
 56. Odaloš, P.: O skupine podstatných mien s časťou *-téka*. Kultúra slova, 22, 1988, č. 7, s. 237-241.
 57. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých vlastných mien v slovenčine I. Úvodné poznámky. Kultúra slova, 45, 2011, č. 1, s. 3-11.
 58. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých vlastných mien v slovenčine II. Tvorenie derivátov od osobných mien. Kultúra slova, 45, 2011, č. 2, s. 65-78.
 59. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých vlastných mien III. Tvorenie obyvateľských mien od zemepisných názvov. Kultúra slova, 45, 2011, č. 5, s. 257-275.
 60. Ondrejková, R.: O pôvode názvu *Cigán (cigán)* a o význame jeho derivátov. Slovenská reč, 56, 1991, s. 323-327.
 61. Orgoňová, O.: Slovtvorná adaptácia galicizmov v slovenčine. Slovenská reč, 62, 1997, č. 3, s. 146-154
 62. Orgoňová, O.: Slovtvorná adaptácia galicizmov v slovenčine II. Slovenská reč, 63, 1998, č. 1, s. 24-30.
 63. Peciar, Š.: Tvorenie a kvantita činiteľských mien na *-tel'/-itel'*. Slovenská reč, 32, č. 4, 1967, s. 204-209.
 64. Peciar, Š.: Tvorenie a kvantita mužských substantív s príponami *-č, -ač, -áč/-iač*. Slovenská reč, 32, č. 3, 1967, s. 134-145.
 65. Peciar, Š.: Tvorenie a kvantita predponových substantív v slovenčine. Slovenská reč, 34, č. 5, 1969, s. 266-276.

66. Peciar, Š.: Tvorenie a kvantita slovenských činiteľských mien s príponou *-ca* v porovnaní s češtinou. *Slovenská reč*, 32, č. 5, 1967, s. 257-266.
67. Povala, G.: Ešte o názvoch osôb v rodinnom a príbuzenskom pomere. *Kultúra slova*, 4, 1970, č. 1, s. 22-23.
68. Považaj, M.: Pomenovanie osôb z oblasti športu. *Kultúra slova*, 19, 1985, č. 8, s. 267-277.
69. Považaj, M.: Jednoslovné názvy krajín a štátov v slovenčine. *Kultúra slova*, 26, 1992, č. 3, s. 70-79.
70. Považaj, M.: Používanie názvu *euro* a odvodeniny od tohto názvu. *Kultúra slova*, 43, 2009, č. 2, s. 65-70.
71. Rak, A.: Názvy osôb v rodinnom a príbuzenskom pomere. *Kultúra slova*, 4, 1970, s. 84-85
72. Sokolová, M.: Systémové modely tvorenia obyvateľských mien a etnoným v slovenčine. *Slovenská reč*, 71, 2006, č. 4, s. 205-223.
73. Šoták, M.: Dejové substantíva v slovenčine a v ruštine. Bratislava, SPN 1978, 195 s.
74. Šimon, F.: O používaní slov s príponou *-itída*. *Kultúra slova*, 17, 1983, č. 5, s. 179-180.
75. Trnková, J.: O substantívnej deminutívnej derivácii v slovenčine. *Slovenská reč*, 56, 1991, s. 87-95.
76. Uhlár, V.: Priezviská a rodinné privlastňovacie prídavné mená (Krajčej, Pavle, Balažoviech, Ďurech a pod.). *Slovenská reč*, 57, 1992, s. 100-104.
77. Vančová, I.: O príponách *-yňa* a *-ina*. *Kultúra slova*, 44, č. 3, 2010, s. 185.

Slovotvorba prídavných mien

1. Bartko, L.: O tvorení a kodifikácii vzťahových prídavných mien miestnych názvov (*Kráľ – kráľsky, nie kráľovský*). *Kultúra slova*, 39, 2005, č. 2, s. 75-81.
2. Dvonč, L.: Dva sporné tvary druhotných privlastňovacích prídavných mien. *Slovenská reč*, 27, č. 3, 1962, s. 169-174.
3. Dvonč, L.: Prídavné mená na *-ický* od vlastných mien. *Slovenská reč*, 63, 1998, č. 1, s. 38-48.
4. Dvonč, L.: Prídavné mená od miestnych názvov na *-ce*. *Slovenská reč*, 62, 1997, č. 2, s. 87-92.
5. Hegerová, K.: Názvy s príponou *-né*. *Kultúra slova*, 25, 1991, č. 10, s. 327-333.
6. Horecký, J.: Prídavné mená typu *budovateľský*. *Kultúra slova*, 19, 1985, č. 9, s. 295-298.
7. Horecký, J.: Prídavné mená k prevzatým podstatným menám na *-ia*. *Kultúra slova*, 26, 1992, č. 5-6, s. 152-155.
8. Horecký, J.: Prídavné mená na *-lý*. *Kultúra slova*, 29, 1995, č. 6, s. 338-342.

9. Horecký, J.: Prídavné mená od názvov miest. Kultúra slova, 31, 1997, č. 3, s. 134-138
10. Jacko, J.: Prídavné mená od miestnych a zemepisných názvov. Učiteľské noviny, 39, 1989, č. 33, s. 7.
11. Jacko, J.: Obyvateľské mená a adjektívne deriváty od niektorých miestnych mien. Slovenská reč, 39, 1974, 304-308.
12. Jacko, J.: Adjektívna systematika slovenských miestnych názvov. In: Studia Philologica. Annus III. Prešov 1996, s. 57-69.
13. Jacko, J.: Adjektívne a substantívne deriváty od cudzích zemepisných názvov typu *Zaragoza* a *Mandžusko* v spisovnej slovenčine. In: Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Ročník XIV, zväzok 3. Bratislava, SPN 1979, s. 57-76.
14. Kopina, J.: Lexikálno-sémantická diferenciacia adjektív utvorených od zvieracích substantív. Slovenská reč, 46, 1981, č. 3, s. 164-171.
15. Marsinová, M.: Odvodzovanie adjektív a adverbií typu *milučký, milučko*. Slovenská reč, 35, 1970, s. 340-349.
16. Marsinová, M.: Adjektíva typu *kol'kodňový* v slovnej zásobe spisovnej slovenčiny. Slovenská reč, 36, č. 5, 1971, s. 335-336.
17. Nábělková, K.: Vzťahové adjektíva v slovenčine (Funkčno-sémantická analýza desubstatívnych derivátov). Bratislava, VEDA 1993. 204 s.
18. Nábělková, K.: Anketový výskum spájateľnosti rovnakokoreňových prídavných mien. Slovenská reč, 56, 1991, č. 1, s. 6-14.
19. Nábělková, K.: Anketový výskum spájateľnosti rovnakokoreňových prídavných mien (II). Slovenská reč, 58, 1993, č. 3, s. 77-89.
20. Ološtiak, M.: Slovtvorba prevzatých mien IV. Tvorenie prídavných mien od zemepisných názvov. Kultúra slova, 45, 2011, č. 6, s. 321-337.
21. Považaj, M.: O slovách typu *trpasličí* a *slimačí*. Kultúra slova, 28, 1994, č. 6, s. 341-345.
22. Považaj, M.: Prídavné mená utvorené od podstatného mena *energia*. Kultúra slova, 42, 2008, č. 5, s. 306-307.
23. Považaj, M.: Prídavné mená od názvu *únia*, resp. *Únia*. Kultúra slova, 43, 2009, č. 2, s. 101-102.
24. Sedláková, M.: O tvare privlastňovacích prídavných mien typu *otcovo*. Kultúra slova, 26, 1992, č. 7, s. 204-209.
25. Sejáková, J.: Slovtvorná synonymia v dvojici typu *žltý – zožltnutý*. Jazykovedný časopis, 39, 1988, č. 1, s. 51-62.
26. Sabol, F.: Členenie privlastňovacích adjektív. Slovenská reč, 44, 1979, č. 5, s. 293-296.
27. Sokolová, J.: Sémantika kvalifikačných adjektív. Nitra, 2003, 100 s.

Slovtvorba slovies

1. Buzássyová, K.: Intencia slovesného deja a deverbatívna slovtvorná paradigma. Jazykovedný časopis, 21, 1970, s. 113-124.

2. Buzássyová, K.: Opis odvodzovacích možností slovenského slovesa. In: O slovenčine pre slovenčinárov. Red. J. Oravec. Bratislava, Pedagogický ústav mesta Bratislava 1978, s. 30-55.
3. Buzássyová, K.: Sémantická štruktúra slovenských deverbatív. 1. vyd. Bratislava, Veda 1974, 236 s.
4. Dočekal, M.: Dvojitá prefixace a sémantika sloves pohybu. Slovo a slovesnosť, 70, 2009, č. 4, s. 327-341.
5. Ďurišiková, S.: O slovese *ličiť* a jeho odvođeninách. Kultúra slova, 32, 1998, č. 5, s. 304-306.
6. Dvonč, L.: Trpné prítčastie slovíes vzorov *bit'*, *vidiet'*, *česať* a *držať*. Slovenská reč, 27, 1962, č. 4, s. 205-212.
7. Dvonč, L.: Sloveso *ísť* a jeho odvođeniny. Slovenská reč, 51, 1986, s. 358-361.
8. Horecký, J.: O tvorení slovíes predponami. Slovenská reč, XXII, 1957, č. 3, s. 141-155.
9. Horecký, J.: Sémantické a derivačné pole slovíes *ísť* a *chodiť*. Slovenská reč, 64, 1999, č. 4, s. 202-208.
10. Horecký, J.: Sloveso *znať* a jeho odvođeniny. Kultúra slova, 29, 1995, č. 1, s. 14-17.
11. Horecký, J.: O predpone *prie-*. Kultúra slova, 30, 1996, č. 1, s. 16-20.
12. Horecký, J.: Sémantické pole slovesa *padať*. Slovenská reč, 64, 1999, č. 2, s. 83-91.
13. Horecký, J.: Sloveso *deliť* a jeho odvođeniny. Kultúra slova, 33, 1999, č. 1, s. 8-13.
14. Horecký, J.: Sloveso *platiť* a jeho odvođeniny. Kultúra slova, 33, 1999, č. 4, s. 211-215.
15. Horecký, J.: Slovo *pozor* a ďalšie slová so základom *zrieť/-zerať* v súčasnej slovenčine. Kultúra slova, 33, 1999, č. 5, s. 257-262.
16. Horecký, J.: Slovenské slovesá s koreňom *pn-*. Kultúra slova, 34, 2000, č. 1, s. 6-11.
17. Horecký, J.: Slovesá *skúsiť* a *skúšať*. Kultúra slova, 34, 2000, č. 5, s. 270-275.
18. Horecký, J.: Slovesá so základom *riad-*. Kultúra slova, 35, 2001, č. 2, s. 65-68.
19. Horecký, J.: Slovesá odvođené od podstatných mien. Kultúra slova, 37, 2003, č. 6, s. 333-336.
20. Jacko, J.: Predponovo-príponové neosobné slovesá. Kultúra slova, 28, č. 6, 1994, s. 355-357.
21. Janočková, N.: Slovo tvorné a sémantické súvislosti slovesného vidu v slovenčine. (K štatútu slovesného vidu v slovenčine). Slovenská reč, 69, 2004, č. 2, s. 65-84.
22. Janočková, N.: O kosémii predponových slovíes. Slovenská reč, 67, 2002, s. 321-329.
23. Jánošík, A.: Formy prítčastia min. trpného pri podmetných slovesách. Slovenská reč, V, 1936/1937, č. 5-6, s. 133-141.

24. Jirsová, A.: K syntaktickým vlastnostem prefigovaných desubstantivních a deadjektivních sloves. *Slovo a slovesnost*, XLVII-1986, s. 208-215.
25. Kačala, J.: Sémantika a tvorenie slovíes typu *znevýhodnotiť* a *znevýhodniť*. *Slovenská reč*, 46, 1981, č. 1, s. 18-28.
26. Komárek, M.: Prefixace a slovesný vid (K prefixům prostě vidovým a subsumpci). *Slovo a slovesnost*, 1, XLV-1984, s. 257-267.
27. Košková, M.: Prefigované slovesá s predponou *do-* v bulharčine a ich slovenské ekvivalenty. *Slavica Slovaca*, 36, 2001, č. 2, s. 121-131.
28. Košková, M.: Prefigované slovesá s predponou *ε-* (*εε-*) v bulharčine a ich slovenské ekvivalenty. *Slavica Slovaca*, 45, 2010, č. 1, s. 33-42.
29. Košková, M.: Prefixálna morféma *εεε-* v bulharčine a jej slovenské pendanty. *Slavica Slovaca*, 47, 2012, č. 1, s. 19-29
30. Liptáková, L.: K obsahovo-formálnej štruktúre desubstantívnych slovíes v slovenčine. In: *Výraz a význam v jazyku*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, 2008, s. 179-184.
31. Lovás, D.: Konverzia slovíes na substantíva. *Jazykovedný časopis*, 32, 1981, č. 1, s. 33-42.
32. Malíková, M. O.: O novších denominatívnych slovesách. *Kultúra slova*, 19, 1985, č. 7, s. 238-241.
33. Marsinová, M.: Dopĺňanie synonymických radov slovíes desubstantívami. In: *Jazykovedné štúdie*. 16. Materiály z vedeckej konferencie o sémantike (Smolenice, 14. - 17. januára 1980). Red. J. Ružička. Bratislava, Veda [1981], s. 201-205.
34. Marsinová, M.: O jednej skupine slovíes odvodených od zvieracích mien. In: *Jazykovedné štúdie*. 15. Horeckého zborník. Red. J. Ružička. Bratislava, Veda 1980, s. 163-167.
35. Marsinová, M.: Slovesá z prídavných mien v slovenčine. In: *Jazykovedné štúdie*. 3. Spisovný jazyk. Red. J. Ružička. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1958, s. 107-166.
36. Ondrus, P.: Konverzia medzi slovnými druhmi v slovenčine. In: *Studia Academica Slovaca*, 6, Bratislava, Alfa 1977, s. 409-420.
37. Oravcová, A.: Predpony vo výkladovom slovníku. *Slovenská reč*, 58, 1993, s. 96-100.
38. Peciar, Š.: Funkcie a významy slovesnej predpony *pre-/pro-* v slovenčine 15. – 18. storočia. In: *Jazykovedné štúdie*. 18. Z dejín slovenského jazyka. Red. Š. Peciar. Bratislava, Veda 1983, s. 95-114.
39. Peciar, Š.: O homonymii predponových slovíes. *Slovenská reč*, 26, 1961, s. 337-354.
40. Peciar, Š.: O homonymii slovesných predpôn. *Slovenská reč*, 27, 1962, č. 1, s. 3-22.
41. Peciar, š.: Obmedzovací význam predpony *po-* v slovenčine. *Slovenská reč*, 28, 1963, s. 65-77.
42. Peciar, Š.: Slovesá s predponou *po-* od dokonavých slovíes. *Slovenská reč*, 28, 1963, s. 201-213.

43. Peciar, Š.: Funkcie slovesnej predpony *s-* v slovenčine. Slovenská reč, 28, 1963, č. 5, s. 268-280
44. Peciar, Š.: Funkcie slovesnej predpony *vy-* v slovenčine. Jazykovedný časopis, 16, 1965, s. 38-50
45. Peciar, Š.: Funkcie slovesnej predpony *pri-* v slovenčine. Slovenská reč, 31, 1966, s. 203-211
46. Peciar, Š.: Funkcie slovesnej predpony *u-* v slovenčine. Slovenská reč, 31, 1966, s. 261-270
47. Peciar, Š.: Funkcie predpony *na-* v slovenčine. Jazykovedný časopis, 18, 1967, s. 138-150
48. Peciar, Š.: Funkcie slovesných predpôn *nad-*, *pod(o)-*, *pred(o)-* v slovenčine. Slovenská reč, 33, 1968, č. 4, s. 210-216.
49. Pisárčiková, M.: Slovesá s príznakom zdrobnenosti a ich synonymické vzťahy. Kultúra slova, 15, 1981, č. 2, s. 33-38
50. Pisárčiková, M.: Predponové slovesá *ukončiť*, *skončiť*, *dokončiť*, *zakończyť*. Kultúra slova, 25, 1991, č. 1, s. 9-14.
51. Pisárčiková, M.: Synonymia slovies s predponou *u-*. Kultúra slova, 25, 1991, č. 3, s. 71-76.
52. Pisárčiková, M.: Synonymia slovies s predponou *u-* (Dokončenie). Kultúra slova, 25, 1991, č. 4, s. 102-109.
53. Považaj, M.: Slovesá typu *kapitánovať* v slovnej zásobe slovenčiny. Kultúra slova, 45, 2011, č. 4, s. 200-206.
54. Sekaninová, E.: Sémantická analýza predponového slovesa v ruštine a slovenčine. Bratislava 1980.
55. Секанинова. Э.: К сопоставлению русских и словацких приставочных глаголов. Slavica Slovaca, 22, 1987, č. 3, s. 251-263.

Slovotvorba prísloviak

1. Kollár, D.: Sémanticko-derivačné problémy ruských a slovenských adverbíí. In: Jazykovedné štúdie. 16. Red. J. Ružička. Bratislava, Veda 1981, s. 267-276.
2. Šikra, J.: Derivačné vzťahy spôsobových a zreteľových adverbíí a adjektív. Slovenská reč, 53, č. 3, 1988, 129-139.
3. Šikra, J.: Slovotvorná interpretácia adverbíálnych formantov. Slovenská reč, 53, 1988, č. 4, s. 217-220.

Slovotvorba čísloviek

1. Marsinová, M.: Zložené zlomkové výrazy typu *tri a pol* a ich odvodeniny. Kultúra slova, 14, 1980, s. 178-181.

2. Malíková, M. O.: Zložené slová s kvantitatívnymi morfémmami s významom základných čísloviek (v ruštine a slovenčine). *Slavica Slovaca*, 15, 1980, č. 3, s. 249-260.
3. Sabol, F.: Nové vymedzenie čísloviek. *Slovenská reč*, 58, 1993, s. 302-305.
4. Urbančok, M.: Dvesto – dvojstý, dvojstovka. *Slovenská reč*, XXII, 1957, č. 1, s. 55-58.

Slovotvorba zámen

1. Bodnárová, M.: Zámená v neinštitucionálnej dialogickej komunikácii dospelých na východnom Slovensku. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta, 2018. 241 s.
2. Duchková, S.: Dvojica zámen *tu* a *sem*. *Kultúra slova*, 45, č. 5, 2011, s. 320.
3. Ondrus, P.: Klasifikácia a systematický opis zámen v slovenčine. *Slovenská reč*, 38, 1973, s. 209-219.

Slovotvorba predložiek

1. Horecký, J.: Predložka *proti* a predpona *proti-*. *Kultúra slova*, 29, 1995, č. 5, s. 275-278.
2. Kačala, J.: Dvojčlenná spojka *skôr, skorej – ako, než (a) nie*. *Kultúra slova*, 27, 1993, č. 3, s. 70-74.
3. Kačala, J.: Distributívny predložkový výraz *od – cez – (až) po*. *Kultúra slova*, 39, 2005, č. 3, s. 142-147.
4. Oravec, J.: Slovenské predložky v praxi. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1968, 224 s.
5. Pauliny, E.: Slovenská gramatika. (Opis jazykového systému). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981, s. 63-86.
6. Vojteková, M.: Predložky v spisovnej slovenčine a poľštine. *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis. Monografia 93 (UP 228/310)*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove Filozofická fakulta 2008, 163 s.
7. Vojteková, M.: Zložené predložky v spisovnej slovenčine, poľštine a češtine. In: *Slavistika v premenách času (štúdie z jazykovednej a literárnovednej komparatistiky)*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie 23.-24. apríla 2009. Prešov: Vydavateľstvo Prešovskej univerzity 2009, s. 197-209.
8. Vojteková, M.: Druhotné predložky v spisovnej slovenčine. In: *Vidy jazyka a jazykovedy. Na počesť Miloslavy Sokolovej*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 201, s. 196-206.
9. Vojteková, M.: Dynamika systému sekundárnych predložiek v spisovnej slovenčine. In: *Jazyk – médiá – text*. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie, konanej dňa 5.11.2010 na pôde Lingvokulturologického a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte

Prešovskej univerzity v Prešove. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2012, s. 380-387.

Slovotvorba častíc

1. Pauliny, E.: Slovenská gramatika. (Opis jazykového systému). Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981, s. 63-86.
2. Sabol, F.: Príspevok k spresneniu klasifikácie častíc. Slovenská reč, 53, 1988, s. 295-299.

Slovotvorba kompozít

1. Bozděchová, I.: Tvoření slov skládáním. Praha, ISV 1995.
2. Buzzássyová, K.: Zložené slová z hľadiska internacionalizácie a inovácií. Jazykovedný časopis, 54, 2003, č. 1-2, s. 31-50.
3. Horecký, J.: Zložené slová so zámenom *sám*. Slovenská reč, 30, 1965, č. 1, s. 6-10.
4. Kačala, J.: Zloženiny s pôvodným činným prítomným prídavným. In: Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry. Bratislava, VEDA 2000, s. 375-381.
5. Kesselová, J.: O zložených adjektívach s časťou *-tvorný*. Slovenská reč, 53, 1988, s. 151-157.
6. Kočiš, F.: Adverbiálno-objektové zložené syntagmy. Slovenská reč, 51, 1986, s. 79-92.
7. Majtán, M.: Kompozitné štruktúry v slovenskej onymii. Slovenská reč, 63, 1998, č. 1, s. 13-24.
8. Marsinová, M.: Zložené zlomkové výrazy typu *tri a pol* a ich odvodeniny. Kultúra slova, 14, 1980, s. 178-181.
9. Malíková, M. O.: Zložené slová s kvantitatívnymi morfémi s významom základných čísloviek (v ruštine a slovenčine). Slavica Slovaca, 15, 1980, č. 3, s. 249-260.
10. Malíková, M. O.: Grécko-latinské kvantitatívne morfémy v zložených slovách (na materiáli slovenčiny a ruštiny). Slavica Slovaca, 18, 1983, č. 1, s. 30-44.
11. Malíková, M.O.: Sémantická analýza zložených slov tvorených morfémi *novo-* (v slovenčine a ruštine). Slavica Slovaca, 21, 1986, č. 1, s. 27-39.
12. Mitter, P.: K hybridním složeninám (s prvním komponentem cizího původu) v NSČ 2. Jazykovedný časopis, 56, 2005, č. 1, s. 31-44.
13. Mitter, P.: Složená hybridní substantiva s prvním komponentem cizího původu v současné češtině. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Acta Universitatis Purkynianae 2003, 190 s.
14. Mitter, P.: Kompozice v kontextu současné češtiny. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem Acta Universitatis Purkynianae 2006, 165 s.

15. Mitter, P.: Hybridní složeniny s prvním komponentem domácího původu v současné češtině. Ústí nad Labem, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem *Acta Universitatis Purkynianae* 2008, 148 s.
16. Mitter, P.: Několik poznámek ke schémátům slovotvorněmotivačních vztahu kompozít. *Jazykovedný časopis*, 60, 2009, č. 2, s. 145-144.
17. Ološtiak, M. – Vojteková, M. – Oriňaková, S.: Slovotvorná adaptácia a kompozitnosť v slovenčine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2018. 249 s.
18. Sabol, F.: Nad pravopisom zložených slov. *Slovenská reč*, 51, 1986, s. 93-96.
19. Sokolová, M. – Ivanová, M. – Vužňáková, K.: Prínos slovníka koreňových morfév v slovenčine k charakteristike kompozít. *Jazykovedný časopis*, 56, 2005, č. 2, s. 99-126.
20. Valeková, L.: O nových slovách s časťou *video-*. *Kultúra slova*, 25, 1991, č. 10, s. 333-335.
21. Vojteková, M.: Nové kompozitá s iniciálovými bázoidmi cudzieho pôvodu v poľštine. Prešov, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2021. 184 s.
22. Vužňáková, K.: Slovotvorné (onomaziologické) kategórie a slovotvorný význam derivátov a kompozít v slovenčine. *Jazykovedný časopis*, 57, 2006, č. 1, s. 13-32.
23. Vužňáková, K.: Slovník slovenských kompozít a práca so slovníkom v primárnom vzdelávaní. In: *Slovo o slove*. Zborník katedry komunikačnej a literárnej výchovy Pedagogickej fakulty Prešovskej univerzity. Ročník 16. Prešov 2010, s. 75-98.
24. Vužňáková, K.: *Kompozitá v slovenčine*. Prešov 2012. 190 s.
25. <http://sun.pf.unipo.sk/ssks.pf.unipo.sk>

Tvorenie skratiek

1. Dvonč, L.: Akademické tituly a ich skratky. *Kultúra slova*, 15, 1981, s. 45-48.
2. Dvonč, L.: Vedecké hodnosti a ich skratky. *Kultúra slova*, 15, 1981, č. 4, s. 233-236.
3. Dvonč, L.: Písanie skratiek viacslovných vlastných mien. *Kultúra slova*, 19, 1985, č. 5, s. 146-151.
4. Dvonč, L.: Pomenovania typu *áčko*. *Kultúra slova*, 20, 1986, č. 8, s. 279-282.
5. Gavurová, M.: Skratka ako lexéma: (abreviačná motivácia v lexike). Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2013. 312 s.
6. Horecký, J.: Skratky titulov *profesor* a *docent*. *Kultúra slova*, 18, 1984, č. 8, s. 283-284.
7. Kačala, J.: Utváranie kvantity v skratkových slovách. *Kultúra slova*, 31, 1997, č. 6, s. 321-326.
8. Považaj, M.: Skratky a značky a ich spracovanie v Krátkom slovníku slovenského jazyka. *Kultúra slova*, 18, 1984, č. 7, s. 225-231.

9. Považaj, M.: Diakritické znamienka v iniciálových skratkách a skratkových slovách. *Kultúra slova*, 17, 1983, č. 6, s. 372-374.
10. Šoková, S.: Skratky a skratkové slová v hovorenom jazyku. *Kultúra slova*, 17, 1983, č. 4, s. 105-109.

Slovníky

1. Buffa, F.: Poľsko-slovenský frazeologický slovník. Bratislava 1998.
2. Bunganič, P.: Slovensko-ukrajinský slovník. Bratislava, SPN 1985.
3. Historický slovník slovenského jazyka. I.-VI. d. Bratislava, Veda SAV 1991-2006.
4. Hochel, B.: Slovník slovenského slangu. Bratislava 1993.
5. Horecký, J. – Rácová, A.: Slovník jazykovedných termínov. Bratislava 1979.
6. Ivanová-Šalingová, M.: Homonymický slovník. Bratislava – Prešov, SAMO-AAMM 1997.
7. Kráľ, Á.: Pravidlá slovenskej výslovnosti. Bratislava, SNP 1996.
8. Krátky slovník slovenského jazyka. 4., doplnené a upravené vydanie. Bratislava, Veda 2003.
9. Machek, V.: Etymologický slovník jazyka českého a slovenského. Praha, ČSAV 1957.
10. Mistrík, J. a kol.: Encyklopédia jazykovedy. Bratislava, Obzor 1993.
11. Mistrík, J.: Frekvencia slov v slovenčine. Bratislava 1969.
12. Mistrík, J.: Lingvistický slovník. Bratislava, SPN 2002.
13. Mistrík, J.: Retrográdny slovník slovenčiny. Bratislava, Univerzita Komenského 1976.
14. Nižníková, J. – Sokolová, M. a kol.: Valenčný slovník slovenských slovies. Prešov, FF PU 1998.
15. Nižníková, J. a kol. Valenčný slovník slovenských slovies. 2. zv. Prešov, FF PU, 2006.
16. Ološtiak, M. – Bilá, M. – Timková, R.: Slovník anglických vlastných mien v slovenčine. Bratislava, Kniha-spoločník 2006.
17. Ološtiak, M. – Genči, J. – Rešovská, S.: Retrográdny morfematický slovník slovenčiny. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2015.
18. Pravidlá slovenského pravopisu. 3. upravené a doplnené vydanie. Bratislava, Veda 2000.
19. Šaling, S. – Ivanová-Šalingová, M. – Manílková, Z.: Veľký slovník cudzích slov. 2. vyd. Bratislava – Veľký Šariš, Vyd. SAMO 2000.
20. Škvareninová, O.: Paronymický slovník. Bratislava 1998.
21. Slovník cudzích slov. 2. vyd. Bratislava, SPN 2005.

- 22.Slovník slovenského jazyka. Bratislava, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied 1959-1968.
- 23.Slovník slovenských eponým / editor Martin Ološtiak. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2018.
- 24.Slovník slovenských nárečí. I.-II. d./ Red. I. Ripka. Bratislava: Veda SAV, 1994-2006
- 25.Slovník slovotvorných prostriedkov v slovenčine / editori: Martin Ološtiak, Martina Ivanová. Prešov, Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta 2021. 676 s.
- 26.Slovník súčasného slovenského jazyka. Bratislava 2006, 2011.
- 27.Smiešková, E.: Malý frazeologický slovník. Bratislava, SPN 1989.
- 28.Sokolová, M. – Moško, G. – Šimon, F. – Benko, V.: Morfematický slovník slovenčiny. Prešov, Náuka 1999.
- 29.Sokolová, M. – Ološtiak, M. – Ivanová, M. a kol.: Slovník koreňových morfém slovenčiny. Prešov 2005, 2007, 2012.
- 30.Synonymický slovník slovenčiny. Bratislava 1995, 2003.
- 31.Veľký slovensko-ruský slovník. I-VI d. Bratislava, Veda SAV 1979-1995.
- 32.<http://slovník.juls.savba.sk>,
- 33.<http://slovníky.korpus.sk/>
- 34.<http://sun.pf.unipo.sk/ssks.pf.unipo.sk>